Anul XXIV Iulie—August 1934 Nr. 7—8

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Director: Prof. NICOLAE COLAN

PREOTUL PROFESOR I. MIHĂLCESCU

Nu este şi nu trebue să fie'n obiceiul preoţilor, să caute sau să *aştepte* măcar laude dela oameni, pentru osârdia şi devotamentul cu care-şi împlinesc slujba. Mai mult decât orice deţinător de slujbă, preotul îşi împlineşte datoria cu smerenia entuziastă izvorâtă din conştiinţa misiunii cu care este îmbrăcat de Dumnezeu — mai mult decât de oameni.

Totuşi, nu este mai puţin adevărat că atunci când ucenicii, sau credincioşii peste tot, îşi aduc aminte, cu recunoştinţa şi cinstirea cuvenită, de râvna şi jertfelnicia cârmuitorilor lor duhovniceşti, săvârşesc o faptă de-o înaltă valoare creştinească şi fac un gest de-o vădită semnificaţie educativă.

Adevărul e vechiu. I l-a spus încă sf. apostol Pavel strădalnicului său ucenic Timotei prin cuvintele: „Preoţii cari îşi ţin bine diregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească; mai ales ceice se ostenesc în cuvânt şi în învăţătură" (I Tim. 5_{17}).

Prin urmare sărbătorirea Părintelui Ioan Mihălcescu, decanul Facultăţii de teologie din Bucureşti, pusă la cale de foştii şi actualii săi învăţăcei şi colegi de propoveduire, nu a fost decât împlinirea îndemnului marelui apostol „al neamurilor" şi al nostru. Căci dintre slujitorii sfintei noastre Biserici nu cred să se fi ostenit careva mai mult „în cuvânt şi în învăţătură", decât s'a ostenit de treizeci de ani încoace Părintele I. Mihălcescu.

Activitatea ştiinţifică a Prea Cucerniciei Sale este de-o bogăţie impresionantă şi de-o valoare aproape unică. Ea

e cuprinsă în cele peste treizeci de cărţi publicate, şi în marele număr de studii risipite prin diferitele reviste. Unele din ele, ca „Tezaurul ortodoxiei“, au fost publicate direct în limbi străine, iar altele, ca „Teologia simbolică“, traduse după apariţie în limba românească, ducând astfel prestigiul teologiei româneşti şi peste hotarele ţării.

Lucrările părintelui I. Mihălcescu îmbrăţişează întreg tărâmul ştiinţei sacre. Totuşi specialitatea proeminentă a P. C. Sale este dogmatica. Pe calea atât de „strâmtă“ şi-atât de dificilă a acestei discipline, părintele decan I. Mihălcescu şi-a ştiut păstra echilibrul ortodox, neieşind niciodată din linia dreaptă a învăţăturilor de credinţă ale sfintei noastre Biserici. Fiindcă P. C. Sa a înţeles să-şi facă din sufletul său „pâlnie pentru a prinde'n el cuprinsul revelaţiei dumnezeeşti“, după atât de plastica expresie a dlui Nichifor Crainic. Dar, în acelaş timp, părintele I. Mihălcescu a ştiut să tâlcuiască şi să toarne în forme nouă acest tradiţional şi neschimbabil cuprins, pentru a face din el putere de mântuire „pentru tot celce crede“. Judecată din acest punct de vedere, teologia sa este inovatoare. Din această pricină nici P. C. Sa nu a scăpat de ponosul protestantizării. Fiindcă la noi oricine iese din tiparele formale — şi deci în chip necesar schimbăcioase — ale tradiţiei, e învinuit sau de tendinţă catolicizantă sau de spirit protestantizant.

Părintele I. Mihălcescu nu s'a emoţionat însă prea mult de ponosul ce i s'a aruncat. Fiindcă-şi făcuse seama cu ceeace este permanent şi cu ceeace este schimbăcios în ortodoxie. Numai diletanţii confundă fondul doctrinal al ortodoxiei cu expresia lui. Părintele I. Mihălcescu nu a văzut şi nu vede în teologie un obiect de muzeu, menit să stârnească doar interesul şi să mulţumească doar curiositatea profesională a ucenicilor săi, ci adevărul etern care se cere tâlcuit şi propoveduit pentru îndrumarea oamenilor spre limanurile împărăţiei lui Dumnezeu. P. C. Sa a coborît ştiinţa sacră de pe soclul izolării sale în vâltoarea vieţii. Fireşte, nu pentru a o seculariza, deci nu pentru a o potrivi cu slăbiciunile şi insuficienţele acestei vieţi, ci pentru a ridica viaţa omenească la înălţimea postulatelor Evangheliei lui Hristos.

De aceea teologia părintelui decan I. Mihălcescu are un aşa de pronunţat caracter misionar. Este în mare parte

meritul P. C. Sale, că astăzi teologia pătrunde tot mai mult în reviste şi ziare, pe catedre de conferinţe şi în adunări publice, fecundând în chipul acesta toată cultura românească (de altfel şi'n străinătate se simte acest curent) cu duhul Evangheliei. O întreagă pleiadă de teologi şi publicişti întreţin astăzi prin scrisul şi cuvântul lor acest curent izbăvitor. Amintim măcar pe câţiva din aceşti apologeţi ai ortodoxiei ancorate în actualitate: Arhim. Scriban, Nichifor Crainic, V. Iordăchescu, I. G. Savin, Şerban Ionescu, Dr. Gh. Ciuhandu, Dr. D. Stăniloae şi mulţi alţii.

Poate acest caracter misionar al teologiei P. C. Sale a şi fost factorul principal prin care părintele I. Mihălcescu a intrat aşa de adânc în conştiinţa ucenicilor şi colegilor săi şi în conştiinţa publică peste tot.

Şi poate de aceea sărbătorirea P. C. Sale la 60 de ani de viaţă şi la 30 de ani de activitate ştienţifică-misionară s'a desfăşurat cu atâta sinceritate şi cu atâta elan.

Dar cinstirea şi admiraţia faţă de sărbătorit nu vine numai dela foştii şi actualii săi elevi cari au avut fericirea să ia direct lumină din lumina P. C. Sale, ci ea vine tot atât de sinceră şi de entuziastă şi din partea clerului ardelean, care încă s'a împărtăşit, măcar indirect, din bunurile duhovniceşti ale numeroaselor cărţi scrise de părintele decan I. Mihălcescu.

Bunul Dumnezeu să ni-l ţină în viaţă încă mulţi ani, în deplină vigoare sufletească şi trupească, spre slava sfintei noastre Biserici şi spre mândria teologiei româneşti.

NICOLAE COLAN

PORUNCA IUBIRII

— CARITATEA CREŞTINĂ — (Urmare)

INDEMNURI DIN TRECUT

Am reliefat condiţiile interne şi externe, între cari faptele de binefacere constitue adevărata caritate creştină. Cunoaştem cum s'a organizat caritatea în viaţa de obşte a primilor creştini, în instituţia agapelor, şi cum se realiza prin iniţiativa particulară.

După desfiinţarea agapelor, şi chiar în vremea acestora, grija de săraci şi de neajutoraţi a trecut dela apostoli asupra urmaşilor-episcopi, cărora le stau într'ajutor diaconii. Era normă de organizare: „Fără episcop nimeni să nu facă ceva din cele ce stau în legătură cu Biserica" (Ignaţiu către Smirneni c. 8).

La curţile episcopeşti era masă pentru săraci, ocrotire pentru călători şi străini (I Tim. 3, 2). Dela Constantin cel Mare, Biserica şi-a câştigat libertatea. Mai mult. Primea ajutor însemnat dela stat. Dar şi referinţele s'au schimbat. Mulţi primeau creştinismul din alte consideraţii şi interese, decât cele ale credinţei religioase şi ale unei vieţuiri nouă. Pe măsura sporirii numărului creştinilor şi în urma amarelor experienţe şi a abuzurilor de bunătatea părintească a cârmuitorilor Bisericii, pe încetul a dispărut instituţiile de ocrotire dela curţile episcopeşti. Şi s'au creat, în Răsărit, xenodochiile, casele de ocrotire, ospicii pentru nevoiaşi, călători, bolnavi, orfani, copii aflaţi. Indeosebi mănăstirile au devenit, pe încetul, instituţiile de caritate şi educaţie, organizate fiind în acest spirit de Sf. Vasile. Agoniseala din munca călugărilor se folosea pentru susţinerea fraţilor, iar prisosul se întrebuinţa pentru sărmani (Regula 38).

Nu putem urmări fazele istorice în desvoltarea sau stagnarea instituţiilor bisericeşti şi sociale pentru ocrotirea şi îngrijirea sărmanilor şi a celor neajutoraţi în decursul veacurilor. Din secolul XII dispare instituţia diaconiţelor în

Orient, iar diaconii sunt trecuţi la alte funcţii. Ingrijirea de săraci şi de bolnavi se desparte. Bolnavii se îngrijesc în spitale, iar săracii şi neajutoraţii în instituţii de ocrotire. Şi unele şi altele s'au organizat înlăuntrul sau în preajma mănăstirilor, în Răsărit aproape singurele, cari au păstrat vie dragostea milostivă. In apus s'au desvoltat frăţiile, organizate după sistem mănăstiresc, ori numai ca tot atâtea congregaţii, legate prin acelaş scop al ajutorării şi ocrotirii celor nevoiaşi. Deodată cu desvoltarea vieţii de stat organizat, statul, din interese politice şi sociale, s'a preocupat tot mai intensiv de problema ocrotirii sociale, isbutind să smulgă organizaţia caritativă din mâna Bisericii, de altfel tot mai slăbită din lipsă de mijloace materiale.

La Români caritatea a rămas în grija Bisericii până în vremile mai nouă. Şi când pornea din iniţiativă particulară, se făcea tot sub inspiraţia şi cu sprijinul conducătorilor Bisericii. Caritatea se exercita ca o virtute a milei. Ocrotirea şi întreţinerea nevoiaşilor se făcea prin mănăstiri. In mănăstiri şi pe lângă biserici s'au înfiinţat întâiele şcoale şi tiparniţe. Intâiele lumini de cultură şi cărturărie de aici au plecat. Şi tot în sfintele mănăstiri au fost aşezate întâiele instituţii de caritate: azile, spitale. La Argeş, prin 1524, era un ospiciu pentru săraci cu averi donate de Ion Vladislav. Ştefan cel Mare a organizat pe calicii din Iaşi într'o mahala. Asemenea, la Roman, Petru Rareş-Vodă i-a pus sub protecţia episcopului. Radu Vodă Basarab orândueşte moşia Mătăuţii de jos, lângă Câmpulung, pentru adăpostirea infirmilor şi săracilor. Neagoe Basarab povăţueşte pe fiul său, ca o parte de avere să fie destinată pentru ajutorarea săracilor. Boierul Mihail Cantacuzino a deschis întâiul spital, în Bucureşti, la „Mănăstirea Colţea", pe care el a întemeiat-o. Şi tot aici s'a deschis şi întâia şcoală medicală în ţară, la 1842. Voevodul Grigorie Ghica, întemeind mănăstirea Sf. Pantilimon (1735—750) se înfiinţează aici două spitale. Lângă schitul „Malamuci" s'a înfiinţat prima casă de nebuni, numită mai târziu „Mărcuţa" (v. „Biserica şi Şcoala" Nr. 50/932).

Tradiţia frumoasă şi creştinească s'a păstrat în viaţa domnilor şi a bisericii româneşti şi mai trăeşte prin instituţiile de ocrotire şi ajutorare ca: azilul Elena Doamna

(domnița Elena Cuza), înființat de mitropolitul Filaret, Azilul Oteteleșanu, Eforia spitalelor civile „Așezămintele Brâncovenești" și Sf. Spiridon, Comitetul central de ajutor pentru incendiați și inundați, Așezămintele de ajutor Carol și Elisabeta și altele mai nouă.

Dar și la noi statul și-a asumat tot mai mult dreptul și îndatoria de a organiza și îngriji Ocrotirea Socială; — în timpul din urmă creind chiar un minister al acestui resort.

Biserica românească, după secularizare, a rămas fără mijloace materiale și a scăpat din mână acțiunea caritativă spre marea pagubă nu numai a nevoiașilor, ale căror lipsuri sunt mai mari în cele spirituale, decât cele fizice, ci și în paguba educației opiniei publice în spirit religios și caritativ.

Iar în provinciile robite lupta pentru existență a absorbit toate forțele vii ale Bisericii, încât instituții de caritate cu ascendent larg n'au putut fi creiate.

Oricât de mult s'ar fi rupt firul tradiției și s'ar arăta un gol între trecut și prezent în viața bisericească în privința activității caritative, și oricât statul și, la ordinul lui, comuna s'ar obliga la împlinirea îndatoririlor de ocrotire socială, Biserica trebue să-și intensifice acțiunea, să-și coordoneze puterile, spre a îmbrățișa cu căldură, cu elan și devotament problema carității în tot cuprinsul ei larg. Căci fără o afirmare simțită și pe acest teren al faptelor de milostenie, nu va putea face față curentelor sociale, ce tot mai pronunțat se încrucișează pe câmpul vieții, uneori nu fără a produce zguduiri.

INSTITUȚII DE OCROTIRE SOCIALĂ

Nu vom mai putea reînvia acțiunea caritativă, în felul cum a fost în trecutul îndepărtat în preajma caselor și curților episcopești. Dar Biserica, în centrele episcopești și în orașele mai însemnate, în capitale de județe și centre de viață industrială și comercială, trebue să premeargă cu exemplul și să trezească îndemnuri cu ascendent asupra întregului ținut dimprejurul lor. Dacă nu altfel măcar în acel chip, ca preoțimea din aceste centre să intre pretutindeni și în toate organizațiile și instituțiile de ocrotire și

asistenţă socială, susţinute de stat, sau de municipiu (comună). Să ducă acolo cu sine dragostea lui Hristos, spiritul carităţii creştine şi să inspire viaţa lăuntrică a acestor instituţii în duhul principiilor evanghelice.

In oraşul Arad, pe cât mi-a fost cu putinţă să mă orientez, este un frumos număr de instituţii de ocrotire socială, susţinute de municipiu, subvenţionate de stat, sau organizate de iniţiativa privată. Aşa voiu aminti: 1. „Societatea Principele Mircea", ramificată de altfel pe întreaga ţară, pentru îngrijirea copiilor sugaci; 2. Societatea de combatere a tuberculozei; 3. Diferitele spitale; 4. „Reuniunea de binefacere civilă", având scopul de ajutorare şi întreţinere a membrilor fără avere, deveniţi incapabili de muncă fără voia lor sau în urma bătrâneţii şi susţinerea grupurilor de ajutorare mutuală pentru cazuri de boală, deces şi altele; 5. „Reuniunea Femeilor Române", având de scop opere caritative, îmbrăcarea şi ajutorarea copiilor săraci, şi peste tot alinarea mizeriei acolo, unde mijloacele materiale îi vor îngădui; 6. „Cercul societăţii mutuale de ajutor al surdomuţilor din Arad", cu scopul de cultivare a conversaţiunii, precum şi a altor ramuri ale conştiinţei şi ale solidarităţii tovărăşiei de aceeaşi soartă; 7. „Asociaţia muncitorilor români din Arad şi jur", având de scop organizarea muncitorilor români pentru întărirea sentimentului de solidaritate profesională, apărarea intereselor materiale, răspândirea culturei, ştiinţei şi artei naţionale; 8. Căminul infirmilor bătrâni şi al săracilor neputincioşi; 9. Căminele de ucenici; 10. Reuniunea de înmormântare a meseriaşilor; 11. Societatea „Rapid" a C. F. R.-iştilor; 12. Societatea corală „Armonia"; 13. Societatea ortodoxă a Femeilor Române — filiala Arad; 14. „Astra" culturală; 15. „Infrăţirea"; 16. „Ateneul popular" — ca să amintesc numai pe cele româneşti sau în cari au acces şi Românii. Vor fi desigur şi altele, pe cari trebue să le eruăm cu grijă, să le cunoaştem şi să le avem în evidenţă pentru a lua legătura cu conducerea acelora şi a le oferi serviciile şi ajutoarele spirituale şi morale ale Bisericii.

Conştiente de sprijinul pe care îl pot avea dela Biserică, aceste organizaţii, mai toate, din îndemn propriu, s'au pus sub ocrotirea şi au în fruntea lor ca preşedinte de onoare

pe Prea Sfinţitul Episcop. Dar numai la prilejuri de întruniri solemne nu se poate strecura duhul Bisericii şi concepţia creştină în întreg mersul şi în felul lor de a acţiona. De aceea trebue să intre preotul în comitetele de conducere, în biroul care dirigueşte, ca să pună în valoare dragostea lui Hristos, să le inspire în duh creştinesc măcar, dacă n'ar putea să le imprime pe de-a'ntregul şi pecetea ortodoxă.

Hristos este începutul, centrul şi sfârşitul oricăror strădanii ale dragostei caritative. Toată iubirea aproapelui pleacă dela El şi se întoarce asupra Lui. El şi-a răscumpărat scump dreptul la iubirea oamenilor, la iubirea noastră, prin mulţimea faptelor Sale de binefacere, prin activitatea Sa roditoare de har, prin jertfa vieţii Sale, prin vărsarea dumnezeescului Său sânge. Apoi a trecut acest drept al Său la iubirea noastră asupra celor flămânzi şi goi şi fără adăpost, asupra săracilor, nefericiţilor şi întristaţilor cu cari se identifică: „Ori ce aţi făcut unuia dintre aceşti prea mici, Mie mi-aţi făcut". Milostenia determină nu numai raportul nostru către semeni, ci faţă de însuşi Domnul şi Mântuitorul şi Judecătorul nostru.

In îndeplinirea carităţii valoarea morală a faptei o determină *serviciul personal*, căruia i se pune în vedere, de către Domnul, răsplata. Datorăm semenului nostru în primul rând nu banul, sau valoarea în bani, ci *datorăm omului pe om;* pe noi înşine. Turghenieff, vestitul scriitor, întâlnindu-se cu un cerşetor, îşi caută buzunarele, dar din întâmplare nu avea nici un ban la dânsul. Cerşetorul, tremurând de frig, sta cu mâna întinsă după ajutor. Scriitorul era uluit că nu avea bani la el. Dar deodată prinde şi strânge mâna murdară a cerşetorului: „Nu te supăra, *frate*, nu am bani la mine, frate!" Iar săracul îi răspunde cu bucurie: „Mulţumesc, frate, şi aceasta e cinste, frate!"...

Se întâmplă într'un anumit moment să nu poată da bani nici cel bogat; dar dragoste poate da oricine şi ori când şi cel mai sărac. Chiar când dai ban, să-l dai cu dragoste, cu vorbă bună, însoţit de un sfat bun. Nu poţi da mult, — dă cât de puţin, dar cu dragoste, cu bucuria de a face bine. Şi de nu poţi da chiar nimic simţit, când ţi se pare că nu mai poţi ajuta cu nimic, dă rugăciunea ta cu dragoste, şi ai dat mult Domnului pentru fratele tău!

Dacă lipseşte din fapta de binefacere dragostea personală, devotamentul, serviciul personal, ajutorul poate fi dat şi e primit desigur, dar nu aduce binecuvântare. De aceea nu înregistrează succese instituţiile sociale. Metalul rece, oricât de sunător, biroul aspru, cu atmosferă apăsătoare, casa de plată îngrădită cu zăbrele, nu sunt canaluri pe care curge untul de lemn al milosteniei, nici mijloace de legătură dela inimă la inimă, dela om la om.

Dar în stările complicate şi între condiţiile de azi, caritatea are nevoie totuşi de organizaţii, de asociaţii, cari să adune serviciile personale, să le grupeze şi coordoneze, ca să poată îmbrăţişa câmpuri cât mai largi. Organizaţia nu poate perde din vedere însă duhul în care trebue să lucreze. Cu cât e mai desvoltat serviciul personal direct, cu atât e mai multă viaţă, binecuvântare şi roade îmbelşugate; cu atât se îndepărtează primejdia, ca organizaţia (asociaţia, societatea) să devină un birou impersonal, un mecanism fără suflet. Şablonismul rigid preface organizaţia într'un *„automat"* de binefacere, în care omul aruncă pe deasupra cererea de ajutor ori certificatul de paupertate şi dedesupt ies groşiţele, sau pâinea, ori cărbunii şi lemnele de foc. Şi tot aşa, devotamentul personal înlătură temerea, că organizaţia poate fi exploatată necuviincios, sau dă îndemn la lene şi cerşetorie. De aici decurge datoria să punem la dispoziţia organizaţiilor de binefacere nu numai banul şi elemosina, ci însaşi persoana proprie (Keppler). De aceea ziceam, ca fraţii preoţi din centrele unde se află instituţii de binefacere, de ocrotire şi asistenţă socială, să între în cadrele organizaţiilor acestora cu ajutorul lor personal şi cu duhul pe care îl pot duce acolo şi care trebue să domineze această ocrotire şi asistenţă socială.

Iară de altă parte, Biserica însaşi are trebuinţă de experienţa, pe care preoţii ei şi-o pot câştiga în acele instituţii, activând în cadrele unor organizaţii cu trecut şi cu tradiţie, experienţă, pe care să o poată utiliza pe urmă şi în *casa* proprie, dacă deocamdată împrejurările maştere nu ne îngădue să luăm, ca Biserică, iniţiative şi să acţionăm pe răspundere proprie în marea *problemă religioasă* a carităţii creştine.

AŞEZĂMINTE DE CARITATE

Totuşi, paralel cu ajutorul, pe care îl putem da altor organizaţii, nu vom renunţa a ne preocupa de crearea şi înfiinţarea unor aşezăminte de caritate sub directa oblăduire a Bisericii, pe măsura puterilor şi a mijloacelor, a dragostei şi a râvnei personale, pe cari le putem pune la temelie.

Iată înşirate aici o seamă de instituţii, cari trebue să intre şi în preocuparea de *misiune caritativă a Bisericii* noastre:

I. *Instituţii de educaţie şi ocrotire pentru copii:*

1. Leagăne pentru copiii lepădaţi şi sugacii orfani;
2. Case de adăpost pentru copiii nimănui;
3. Case de ocrotire pentru copii peste zi, când mamele sunt duse la lucru pentru susţinerea casei;
4. Grădini de copii pentru cei mai răsăriţi;
5. Cantine pentru copiii de şcoală cu locuinţa departe;
6. Ora de rugăciune cu servicii proprii pentru copiii de şcoală, întroducându-i în practica religioasă şi în deprinderea la fapte ale milei;
7. Orfelinate pentru educaţia şi ocrotirea copiilor orfani.

II. *Instituţii pentru educaţia şi ocrotirea tineretului:*

1. Şcoli de industrie casnică pentru fete;
2. Şcoli pentru servitoare şi servitori — pregătirea lor în gospodăria casnică —;
3. Adăposturi pentru servitoare, până îşi află serviciu, plasarea şi ocrotirea lor în lipsă de serviciu;
4. Adăposturi pentru fete lucrătoare în fabrici;
5. Şcoală de Dumineca pentru servitori şi servitoare;
6. Şcoală de Dumineca pentru ucenici şi ucenice;
7. Cămine de ucenici şi ucenice;
8. Societăţi de bună îndrumare a tinerimii, — culturale, sportive;
9. Societăţi pentru calfele tinere;

10. Internate pentru şcoli secundare conduse de Biserică (din cari s'ar recruta studenţii institutelor teologice, dupăce în prealabil li s'a făcut pregătirea).

III. *Aşezăminte pentru neputincioşi şi bolnavi:*

1. Institute de surdo-muţi;
2. Institute de orbi;
3. Institute pentru idioţi şi epileptici;
4. Institute pentru nebuni;
5. Casă de adăpost pentru schilavi şi cerşetori;
6. Spitale pentru bolnavi;
7. Azile pentru bătrânii singuri pe lume şi neputincioşi;
8. Azile pentru copiii bolnavi — şi colonii de vară pentru cură de aer şi soare;
9. Azile pentru săracii fără casă şi în legătură cu acestea, organizarea îngrijirii altora în familii, — grija de văduve sărmane;
10. Azile pentru calicii fără căpătâi;
11. Grija pentru femei lăuze;
12. Grija pentru familii cu copii mulţi;
13. Grija de înzestrarea fetelor sărace;
14. Casă de ocrotire pentru călătorii streini săraci;
15. Grija de îngroparea morţilor săraci;
16. Organizarea de rugăciuni publice pentru bolnavi, călători, neputincioşi şi nevoiaşi cu ajutoare ocazionale.

IV. Instituţii de salvare:

1. Azile pentru beţivi — şi organizarea luptei contra alcoolismului;
2. Azile pentru femei decăzute şi propaganda contra prostituţiei;
3. Grija de întemniţaţi şi de cei eliberaţi din închisori;
4. Colonii de lucrători cu cantine întemeiate pe principii evanghelice;
5. Misiunea în gări — cu birouri de informaţie pentru călători.

In staţii centrale, unde se încrucişează la o anumită oră mai multe trenuri, s'ar putea organiza serviciu religios

în Dumineci şi sărbători mari. Nu sf. Liturghie, ci o „laudă“, potrivită cu ora zilei, adaugându-se rugăciuni de ocazie pentru călători, pentru binele de obşte... şi cu o alocuţie aptă să provadă pe călători cu merinde de drum. La îndemână, un depozit de *cărţi bune* pentru lectură edificatoare în continuarea călătoriei.

Ar fi aceasta o inovaţie la noi, dar de o mare binefacere şi nu tocmai greu de realizat. In oraşele mai mari întotdeauna sunt mai mulţi preoţi cari nu au biserica lor, ori biserici cu mai mulţi preoţi, dintre cari unul ar putea fi la slujbă în gară, dacă s'ar cere chiar în timpul serviciului dela biserică. Am încrederea că ar asista la rugăciune şi lume, care nu prea calcă pragul bisericii. Şi Domnul ar purta grije să aprindă scânteia credinţei în multe suflete, în deosebi la atâţia C. F. R.-işti, cari se găsesc în serviciu acolo. C. F. R. au un „Serviciu religios“ cu conferinţe răsleţe; acesta s'ar complecta astfel.

Enumerarea aceasta de multe instituţii nu trebue să ne sperie. Nu e un postulat de realizare integrală şi imediată, ci vrea să scoată la iveală numai terenul larg de acţiune caritativă, spre care trebue să se îndrepte atenţiunea Bisericii noastre pentru a-şi creia cadre de afirmare a principiilor evanghelice, de credinţă şi morală, de creştinism activ, pe lângă slujba dela altar şi predica din biserică şi alături de pastoraţia proprie.

Nu e locul aici să stărui mai amănunţit asupra *necesităţii* astorfel de instituţii, asupra *istoricului* lor, asupra felului cum *activează* la alte neamuri şi confesiuni, asupra *organizării* şi modului lor de *lucrare*, asupra *greutăţilor* ce întimpină, asupra primejdiilor şi neajunsurilor inevitabile oricărui lucru omenesc. S'ar face şi aceasta la vreme cu prilej, de s'ar simţi trebuinţa de o mai amănunţită orientare.

SFINTELE MĂNĂSTIRI ŞI CARITATEA

Intre posibilităţile de realizare, mă voi opri acum numai la un factor, care are tradiţii luminoase în trecut şi este mai înălţat prin atmosfera de respect şi preţuire de care

se bucură, cu toate lipsurile şi neajunsurile de care suferă. Sunt *sfintele noastre mănăstiri.*

La sf. Mănăstire Hodoş-Bodrog, unde Domnul m'a chemat şi P. Sf. meu Stăpân m'a aşezat conducător, am făcut oarecari încercări şi experienţe. N'am găsit mijlocul potrivit de a duce până la capăt ideia înfiinţării *aici* a unei *şcoale de cântăreţi* împreunată cu şcoală de agricultură, în care şi-ar fi făcut educaţia şi pregătirea elemente mai selecte, cari deodată cu cântarea de strană să ducă în satele lor şi bune orientări de gospodărie, dar mai ales capabile să dea o mână de ajutor preotului în acţiunea misionară şi caritativă la sate. N'a succes nici *şcoala monahală,* pentru care Prea Sfinţitul nostru Episcop luase iniţiativa deodată cu chemarea mea la conducerea acestui sfânt aşezământ, — poate din nepriceperea şi lipsa mea de experienţă, ori din nepotrivirea elementelor, cari au venit la această şcoală şi dintre cari cei mai mulţi cu alte gânduri decât cele ale închinării fiinţei lor slugirii lui Hristos în mănăstire. Jugul călugăriei este uşor numai celor ce-şi pot da seama şi se pot hotărî să se rupă de lume. Din 16 ucenici n'au mai rămas decât 3.

Am izbutit însă să reînviez şi să organizez pelerinajele însoţite de *misiuni religioase,* ca să devină cu adevărat zile de înălţare sufletească şi de înviorare religioasă pentru mulţimea pelerinilor, cari vin aici nu numai din eparhia Aradului, ci şi din celelalte eparhii vecine, până şi din depărtatul Maramureş, dela Braşov şi Ploeşti, din Oltenia şi Bucovina. An de an participă 8—10.000 de pelerini, cari trec cu pietate pragul sfintei mănăstiri să-şi stâmpere setea duhovnicească, să-şi potolească arşiţa pricinuită de zbuciumul vieţii şi să ia puteri noi de luptă cu stihiile lumii din izvoarele nesecate ale Evangheliei, ce li se deschid prin predicile şi cuvântările dela misiuni. Am sporit prilejurile de pelerinaj la toate sărbătorile de toamnă, dela Schimbarea la Faţă până la Inălţarea Sfintei Cruci, cu program bine determinat, împărţit pe 2—3 zile. Am introdus „Drumul Crucii", la fiecare popas cu meditaţii de adâncire în viaţa mistică, cu aplicări şi îndemnuri la un traiu creştin, cari răscolesc conştiinţele şi lasă impresii covârşitoare.

An de an, primăvara, şi uneori şi toamna, au venit elevi şi eleve de şcoală secundară, ca deodată cu bucuria

de a petrece o zi în largul naturii să aibă şi prilejul unei reconfortări sufleteşti. Şi am fi organizat cu sistem pelerinaje anume pentru tineret şi intelectuali, dacă izbuteam să clădim până acum un *pavilion de ocrotire*, care ne stă ca o peatră pe conştiinţă, până ce Domnul ne va ajuta să-l vedem ridicat, având şi un număr de camere de primire a pelerinilor.

Deşi nu avem o organizare proprie, săracii comunelor din împrejurime n'au plecat de aici niciodată cu mâna goală şi fără un cuvânt de mângăiere. Nici călători nu s'au abătut pe la sf. mănăstire fără să afle o ocrotire, o mâncare caldă şi un ajutor de drum.

Am ocrotit bătrâni, cari nu aveau pe nimeni (unul aici a şi murit şi a fost îngropat). Alţii doi au fost primiţi să-şi petreacă aici restul vieţii; iară alţii sunt ajutaţi la casele lor.

Ne-a preocupat şi n'am renunţat la ideea unui *cămin pentru intelectuali şi preoţi bătrâni*, cari nu au pe nimeni, ca să le fie loc de retragere şi de vieţuire duhovnicească la adânci bătrâneţe, când n'au un reazăm în lume, ori nu le poate da ceeace sufletul lor cere. Domnul va purta grije de realizarea gândului, dăruindu-ne puteri şi ajutorul inimilor milostive.

Am ocrotit copii orfani cu anii, până i-am putut plasa la vreun orfelinat, sau au crescut cu vârsta, ca să-şi poată câştiga pâinea prin muncă ori să poată fi plasaţi la vreo meserie.

Sfânta noastră mănăstire îşi are în trecut tradiţia frumoasă de ocrotire aproape a tuturor studenţilor în teologie, Ardeleni şi Bănăţeni, în vremea pregătirii lor pentru examene la facultatea teologică. Şi continuă această tradiţie. Alţii au petrecut aici timp de reculegere. Apoi un frumos număr de intelectuali trebue să fie recunoscători pentru îngrijirea şi ajutorarea de care au beneficiat dela mănăstire până şi-au urmat studiile. Durere, mi-a fost dat să constat, că unii dintre ceice s'au bucurat altă dată de ocrotirea sfintei mănăstiri, în loc să-i păstreze o amintire recunoscătoare, găsesc de bine să facă literatură, ridiculizând pe călugării simpli, sau lasă a se înţelege prin atitudine alor, că

azi nu mai preţuesc silinţele noastre, pentrucă nu se potrivesc cu calculele lor...

Nu pentru a mă tângui spun aceasta. Cine se hotărăşte să plece pe urmele lui Hristos trebue să fie pregătit să urce şi golgota încercărilor. Personal aş păcătui de moarte, dacă aş avea vreun cuvânt de nemulţumire, atât de frăţeşte şi părinteşte am fost primit şi ajutat de Prea Sfinţitul nostru Stăpân şi îmbrăţişat cu dragoste şi preţuire peste vrednicie de fraţii preoţi şi de mirenii noştri din aceste părţi.

Un lucru, ce mă amăreşte, este neputinţa de a înjgheba un personal mănăstiresc cu ajutorul căruia să putem face faţă anumitor chemări, pe care socotesc că le are o mănăstire, ca să devină un focar de răspândire simţită a religiosităţii şi de acţiune misionară.

Incercările, pe cari le-am făcut, m'au dus la concluzii pesimiste asupra valorii şi capacităţii călugărilor noştri, recrutaţi din oameni simpli dela ţară, fără carte şi fără educaţie, dar încăpăţinaţi şi orgolioşi dacă au izbutit să-şi câştige darul preoţiei, pe care nu-l respectă după cuviinţă prin atitudine de înfrânare şi sfială cucernică în viaţă. Nu vrea să fie aceasta o caracterizare a monahismului nostru în general şi şi mai puţin o hulă aruncată asupra fraţilor mei de călugărie. Dar cei 30—40 cari au venit pe la Bodrog şi s'au dus, mi-au lăsat multă îndoială în suflet.

Adevărat „cu călugări călători nu se face ţară caldă“ cum mă lămurea un Prea Sfinţit Chiriarh; călugărul bun nu-şi părăseşte metania, iară ceice o fac şi umblă de colo—colo, n'au aşez. Socotesc că nu sunt vinovaţi în aşa măsură ei personal, ci vinovat îmi pare spiritul din mănăstiri, uşurătatea cu care sunt primiţi fraţii în monahism şi lipsa de o luminată povăţuire şi conducere.

Totuşi, cu toate aceste neajunsuri, socotesc că sfintele noastre mănăstiri, măcar câteva dintre ele, sunt cele mai indicate aşezăminte să fie prefăcute în instituţii bisericeşti de caritate creştină. Majoritatea lor covârşitoare sunt aşezate în ţinuturi pitoreşti, departe de zgomotul lumii şi înzestrate cu edificii şi întocmiri, cari stau părăginite, ori chiar ruinate, dar totuşi apte să fie restaurate fără prea mari jertfe.

In câte dintre ele nu s'ar putea aşeza orfelinate de copii nevrâstnici, — în cele de maice, — azile pentru bătrâni şi bolnavi — în cele de bărbaţi, — ca şi în celelalte pentru femei! Nu atât de bolnavi, cari trebue să stea direct sub îngrijirea unui medic, ci bolnavi cari îşi poartă pe picioare încercarea grea şi pentru reconvalescenţi cari nu se pot reface, dacă din spital ajung deadreptul iarăş în mediul, care le cere osteneli peste puteri.

Cum nu s'ar putea izola la mănăstiri *beţivi* notorici, şi femei cu moravuri uşoare printre maice cu suflet înţelegător!

In câte din mănăstirile cu aer de munte şi miros de brad nu s'ar putea organiza *colonii de vară* pentru copii!

Când spun acestea, detest din tot sufletul tendinţa de a preface sfintele noastre mănăstiri în *locuri de vilegiatură* pentru „domni", cum am văzut câteva. In poarta unei sfinte mănăstiri am aflat tineretul jucând footbal şi fetiţe alături la alte distracţii. Şi la „casa de oaspeţi" a mănăstirii am văzut oameni bătând cu pumnul în masă nerăbdători, că nu mai vine călugărul cu litrul de beutură. Iar în altă parte am aflat pe măicuţe retrase sub un şopron, ca să facă loc în căsuţa lor „boierilor", cari se duc să *văreze* mai eftin la o mănăstire, dar nici decum nu pentru o reconfortare sufletească.

Atenţiunea Bisericii noastre, preocupată de problema carităţii creştine, spre aceste sfinte mănăstiri trebue să se îndrepte în primul rând pentru a le chema la o nouă viaţă de creştinism activ prin fapte de caritate pe lângă rugăciunea osârdnică, ce se face acolo pentru toţi şi pentru toate, în vremile acestea, când mulţi au uitat să se mai roage. Când creştinii, cari le vizitează la hram, ar vedea opera de binefacere dela mănăstire, sunt sigur s'ar simţi mai îndemnaţi să-şi deschidă punga şi să întindă mâna de ajutorare cu materiale şi alimente aduse ca ofrandă.

Dacă deocamdată, în situaţia şi condiţiile date, n'ar putea fi puse sfintele mănăstiri în slujba educaţiei şi culturii tineretului prin şcoli, unele dintre ele ar putea fi puse fără prea mari eforturi în slujba misionarismului religios şi caritativ.

Oricât de simplişti ar fi călugării noştri şi fără carte, — cum învaţă slujbele şi ritualul după tipic şi sunt neosteniţi la rugăciune ziua şi noaptea, — atât bărbaţii cât şi femeile ar putea fi deprinşi să ajute cu folos în organismul instituţiilor de caritate.

Ce binefacere mare creştinească, şi ce mijloc de propagandă ortodoxă ar fi o oaste de *surori de caritate,* recrutate din surorile şi maicile din mănăstiri, pentru spitalele, sanatoriile şi instituţiile de ocrotire, pe care le susţine statul sau comunele sau iniţiativa particulară. Desigur ar trebui să fie anume pregătite. Dar sufletele cari s'au închinat cu totul lui Hristos Domnul, cum nu s'ar pune cu drag şi în slujba de ajutorare a aproapelui, până sunt în puteri, ştiind că la vreme de slăbiciune au totuşi unde se ocroti la metania lor! Ce atmosferă creiază maicile catolice prin instituţiile, unde sunt chemate la lucru! Şi cât de binefăcător influinţează asupra suferinzilor şi nevoiaşilor rugăciunea lor, pe care o practică cu sârguinţă, chiar dacă cei neînţelegători le pot învinui de fariseism!

(Va urma)

Arhim. POLICARP MORUŞCA

IUBIREA LUI DUMNEZEU ÎN EDUCAŢIA RELIGIOASĂ A COPILĂRIEI

Educaţia religioasă în general urmăreşte formarea „bunului creştin“. In cele mai multe cazuri însă noţiunea de „bun creştin“ se confundă cu una sau cu alta din variatele caracteristici ale creştinismului. A fi bisericos, a fi milos, a cunoaşte dogmele şi obiceiurile bisericii creştine, pot fi şi sunt considerate de foarte mulţi oameni ca însuşirile după cari poţi deosebi pe credincios de necredincios. E foarte just că adevăratul creştin posedă aceste însuşiri, însă nu acestea sunt principalul.

Mântuitorul a fost întrebat odată de către un fariseu: „Care poruncă este mai mare în lege?“ Isus i-a răspuns: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău... Iar a doua asemenea acesteia: să iubeşti pe aproapele tău ca însuţi pe tine“.[1] Iubirea, altruismul este centrul creştinismului, un altruism desinteresat nu recompensat prin ceva. A te da pe tine pentru binele altuia este porunca pe care Mântuitorul a accentuat-o sub diferite forme şi a consfinţit-o prin jertfa sa.[2] Din această iubire, din această alipire desinteresată faţă de creatorul lumii derivă toate celelalte însuşiri ale bunului creştin, pentrucă el respectă toate legile divine fixate în Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţiune şi date în formă accesibilă minţii şi inimii noastre de către Biserică.

Ce rezultă de aici pentru educaţie? Nimic altceva decât că scopul ideal pe care fiecare educator trebue să-l aibă în vedere şi spre a cărui realizare să tindă în formarea caracterului copilului, să fie iubirea desinteresată şi statornică alui Dumnezeu şi a aproapelui. E posibil acest lucru? Dacă am răscoli manualele de religie, mulţimea istorioarelor religioase-morale, sau dacă am asista la lecţiile

---

[1] *Matei* c. 22 v. 36—38.

[2] *Matei* c. 10 v. 37, *Ioan* c. 13 v. 35 şi c. 4 v. 20, 21 şi c. 13 v. 14.

de religie ale diferiţilor educatori, am constata, poate cu uimire, cât de apropiaţi suntem în educaţia religioasă de cele omeneşti şi cât de îndepărtaţi de cele dumnezeeşti. De sigur nu poate constitui aceasta o greşală, când pleci dela natura omenească în îndrumarea ei spre cele divine. Insă e o greşală de neiertat a te opri aci, a sta îndreptat cu faţa spre această natură şi a-ţi uita cu totul că menirea ta de educator nu stă numai în a o respecta ci în a o şi direcţiona spre o ţintă mai ideală. Insistăm numai asupra uneia dintre variatele abateri dela principiile religiei creştine, a cărei îndrumare pe calea cea bună ar aduce un aport important în realizarea scopului educaţiei religioase.

Concepţia morală despre Dumnezeu, pe care actualul sistem de educaţie religioasă se nizuieşte să-l strecoare în sufletul tineretului, este în mare parte concepţia V. T., a Dumnezeului răzbunător, pedepsitor. In această culoare este descris copilului mic de către părinţi, acest aspect îl capătă şi prin graiul învăţătorilor, respectiv al preotului-catehet, în variatele concluzii rezultate din istorioarele morale sau biblice. Dumnezeu urmăreşte paşii omului şi orice faptă a lui, mai curând sau mai târziu, aici sau pe lumea cealaltă o răsplăteşte cu bine sau cu rău, după calitatea faptei. Şi cum copilul, datorită firii sale impulsive direcţionată de impresiunile momentane şi de către instinctele sale vitale, apare, în faţa educatorilor părinţi, bunici, dascăli, mai mult ca o fiinţă rea, e foarte natural să fie ameninţat mai des cu pedeapsa lui Dumnezeu decât cu răsplata bună a faptelor sale. Imagine, care se conturează din zi în zi tot mai precis şi se fixează definitiv în sufletul său, este imagina Dumnezeului răzbunător, care rămâne sub o formă sau alta pentru toată viaţa adânc săpată în inima lui. Este adevărat, că această imagină alui Dumnezeu corespunde în mare măsură caracteristicei psihologiei copilului şi deci s'ar putea obiecta că prin ea se satisface principiul pedagogic al respectării individualităţii. Partea criticabilă nici nu este aceasta ci persistenţa în păstrarea acestei imagini şi dincolo de hotarele epocei copilăriei şi lipsa unei încercări serioase de a o schimba treptat, paralel cu modificările survenite în psihicul copilului.

Două sunt inconvenientele principale care decurg de aici: *a)* Conflictul sufletesc, în cele religioase-morale, din

epoca adolescenței, care în foarte multe cazuri are drept urmare nu numai destrămarea concepției de până aci despre Dumnezeu, ci chiar înlăturarea din sufletul tinărului și înlocuirea ei cu diferite principii filosofice, morale sau sociale. *b)* Sub masca religiei creștine se dă o religie mult depărtată de ea, făcând astfel din om un fals creștin, care nu lucrează din iubire, din altruism — fundamentul moralei creștine — ci de dragul recompensei, în special materiale sau de frica pedepsei.

Inainte de a încerca o schițare sumară a etapelor principale, prin care trebue să treacă mentalitatea religioasă a copilului până a ajunge la concepția creștină despre Dumnezeu, în atitudinea lui etică, spicuim câteva date mai importante din psihologia infantilă, date cari ne vor indica indirect drumul de parcurs.

„Copilul trăește în prezent" este o formulă foarte des repetată și care concentrează în sine esența psihologiei copilului. Copilul trăește prea puțin din amintiri, pentrucă nu le are și tot așa din planuri în viitor, pentrucă funcțiunea logică a gândirii e prea puțin desvoltată, ca să poată proecta în viitor, pe cale abstractă, scopuri. El trăește epoca acumulării datelor psihice de cari mai târziu va avea nevoie. Stările afective, pe cari le trăește în primul an din viața sa sunt stări de plăcere sau neplăcere legate direct de viața sa perceptivă și instinctivă: mișcări și sensații. In următorii doi ani, cari ar cuprinde — cu aproximație — o nouă fază din viața lui, încep să-și facă loc plăceri sau neplăceri în legătură cu reprezentările: promisiuni, amenințări etc. Caracteristice însă, din punctul nostru de vedere, sunt instinctele imitației — manifestate în special în purtarea și vorbirea lui, — al simpatiei față de tată, mamă și alți membrii ai familiei, și sentimentele derivate de aci de compătimire și rușine. Abia în anii următori până la epoca intrării în școală simpatia își mărește cercul și asupra prietenilor și a altor persoane decât acelea din cercul familiar. Tot acum apar sentimentul respectului, simțul disciplinei, mila, cruzimea, invidia, gelozia. In epoca dela 7—12 ani copilul e simțitor la adevăr și minciună, dreptate și nedreptate, bine și rău. El vrea să fie drept când i se atrage atențiunea asupra atitudinii lui și curajos în intreprinderi.

In general am putea spune, că afectivitatea copilului se desfăşoară în jurul egoismului, întâi în legătură cu viaţa fizică şi fiziologică şi pe măsură ce creşte în legătură cu viaţa reprezentărilor şi a sentimentelor. Aproximativ între etatea de 7—12 ani tatonează, fără să se dea o luptă sufletească profundă, între egoismul său şi legea morală, infiltrată în mare parte prin educaţie dela mediul înconjurător. Moralitatea propriu zisă capătă un accent nou, cam pe la etatea de 12 ani, cu apariţia tendinţelor sociale de organizare de grupuri binedistincte şi mai statornice. Utilitarismul moralităţii sale însă nu se şterge, deşi simpatia, care a început destul de timpuriu şi a ajuns acum să se manifesteze destul de puternic, a atenuat într'o măsură considerabilă egoismul material al copilului, fără să atingă însă pe cel spiritual.

Epoca adolescenţei este pătrunsă de o parte de un spirit logic, care-i dă posibilitatea să disece adevărurile religiei şi moralei, iar de altă parte de un sentimentalism idealist, care-l face să se entuziasmeze pentru problemele cele mai măreţe şi să meargă până la jertfa de sine, indiferent dacă întrevede sau nu putinţa realizării practice a lor. E un idealism, am putea spune necalculat şi nejustificat prin nimic altceva, decât prin elanul vital care pulsează în toată fiinţa lui.

Adultul este altrocentrist. Acest altruism al lui este o necesitate tot aşa de pronunţată ca şi egoismul copilului. Omul matur dă altora din ceeace a chivernisit în cele materiale şi spirituale, pentrucă găseşte o mulţumire sufletească în aceasta, precum copilul află o satisfacţie în a acapara totul.

Am trecut graniţele psihologiei copilului pentru a putea da o icoană complectă de ceeace trebue să se urmărească în educaţia religioasă în formarea bunului creştin.

Jean du Buy[1] constată că principiile fundamentale ale diferitelor religii se pot aplica, în mod destul de corespunzător, diferitelor epoce din viaţa omului. Aşa *Mohamedanismul*, care are la bază credinţa într'un singur Dum-

[1] *Jean du Buy:* „Stages of religions development". Am. Journ. of religions Psychologie and Education, rezumat de J. Leuba într'un articol: La psychologie rel. — An. psych. Vol. 11, 1905 p. 432.

nezeu suveran, un paradis material, datoria de a te supune autorității divine și reprezentanților ei, ar corespunde epocei copilăriei — până la etatea de 7 ani. *Confucianismul* cu fixitatea ordinei naturale, datoria progresului moral individual, sinceritate, curaj, bunăvoință respect față de superiori, pietate filială, patriotism, ar satisface pornirile sufletești din a doua copilărie — etatea dela 7—12 ani. — *Creștinismul,* prin credința într'un Părinte ceresc, într'o viață spirituală viitoare, prin iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui, altruism și idealism, ar străbate adolescența. *Budismul și Vedanta,* prin totala abnegație, contopire în neant, s'ar identifica cu pornirile sufletești ale omului matur și ale celui bătrân.

E o frumoasă încercare ideologică, ale cărei concluzii practice nu a încercat încă nimeni să le tragă. Ceeace ne poate folosi însă ca un îndreptar, este nizuința de a da un sistem general de educație religioasă conform trăsăturilor sufletești fundamentale ale fiecărei epoce din viața omului. Rolul educației în general, al celei religioase în special, nu este numai de a respecta natura omenească în înclinările ei, ci de a o și direcționa spre o treaptă superioară. Pentru aceasta însă, cred că nu e nevoie să facem apel la variatele religii. Creștinismul e destul de maleabil în structura sa internă ca să poată admite adaptări corespunzătoare nevoilor psihice ale fiecărei epoce. Aceasta nu însemnează o modificare a principiilor de bază, ci doar acceptarea unui vesmânt, a unei forme accesibile psihicului în evoluție.

Incercăm o punere de acord a cerinței fundamentale a religiei creștine — iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui — cu datele psihologiei copilului. Gândindu-ne la egocentrismul materialist din prima copilărie și la înclinarea spre un egocentrism spiritualist din a doua copilărie, cari sunt însoțite de un element de simpatie, iar mai târziu de un adevărat simțământ de dependență, iubire și respect față de ceice-l satisfac, ne putem da seama foarte ușor de forma sub care trebue să prezentăm imagina lui Dumnezeu în fața copilului.

1. Prima imagină, cu care trebue să începem educația religioasă, va fi aceea a *Dumnezeului-răsplătitor material.* Pentru a înlătura dela început o idee greșită în cele religioase, să se încerce încă din primele momente, când copilul arată o oarecare curiozitate față de Dumnezeu, îngeri etc.

şi îi apar primele trăiri religioase, să i se fixeze imagina lui Dumnezeu răsplătitorul, *nu al celui răzbunător*. Aceasta se va putea realiza dacă se va aduce în legătură cu ideea de Dumnezeu nu numai faptele rele ale copilului, care trebuesc pedepsite, ci şi cele bune, într'o egală valoare cantitativă şi calitativă, care vor fi recompensate. De aceea e bine să nu se neglijeze nici o ocazie în a arăta copilului, că Dumnezeu îl răsplăteşte cu bine pentru faptele lui bune, o răsplată de natură materială, posibilă de înţeles cu mintea lui egoist-concretă.

2. Al doilea pas va trebui făcut pe măsură ce viaţa sufletească a copilului se complică cu reprezentări, amintiri şi cu emoţii şi sentimente legate de acestea, spre *ideea Dumnezeului răsplătitor spiritual*. Faptele bune ale copilului sunt răsplătite cu bunuri spirituale, ca mulţumire sufletească în urma unei fapte bune, linişte în împrejurări greu de învins, încredere în propriile forţe în situaţii dificile, bucuria de a-şi revedea pe cineva la care ţine mult, etc. Sunt atâtea ocazii în care copilului i se poate atrage atenţia asupra Dumnezeului răsplătitor spiritual şi e bine ca ele să nu fie neglijate.

3. *Simpatia faţă de Dumnezeu satisfăcătorul dorinţelor materiale şi spirituale*. Pe măsură ce în mintea copilului se infiltrează gândul dependenţei lui faţă de fiinţa atotîngrijitoare şi răsplătitoare, se desvoltă un sentiment de simpatie. Copilul începe să se uite cu oarecare sfială, încredere şi devotament la fiinţa, care-i aduce atâtea bunuri materiale şi spirituale. Elementul simpatiei formează puntea de trecere la iubire. Ea e legată la început de egoismul copilului. Aceasta însă nu e o piedecă în calea educaţiei, întrucât noi nu ne folosim de acest egoism decât ca de o uşiţă prin care putem strecura încetul cu încetul iubirea creştinească şi nu-l fixăm ca un scop de amplificat. Copilul va fi obişnuit să se ferească de a supăra pe Dumnezeu, care-i dă atâtea bunuri, nu pentrucă ar putea fi pedepsit pentru fapta lui rea, ci pentru că nu-i cade bine lui Dumnezeu, să fi nerecunoscător. In felul acesta simpatia faţă de Dumnezeu răsplătitorul faptelor bune se transformă încetul cu încetul într'o simpatie în afară de gândul răsplăţii, într'o simpatie, ca să zic aşa, altruistă. Lucru natural fazele prin care trece

motivaţia simpatiei e în strânsă legătură cu cele două faze schiţate mai sus. Ea e în primul rând o simpatie bazată pe satisfacerea nevoilor materiale, organice, şi în rândul al doilea o simpatie bazată pe satisfacerea nevoilor spirituale, pentruca să ajungă la simpatia lipsită de orice interes egoist.

4. *Iubirea faţă de Dumnezeu.* Faza de simpatie desinteresată formează biserica, începutul iubirii lui Dumnezeu. Ea se realizează pe măsură ce simpatia se complică prin intervenţia elementului intelectual. Cu cât omul pătrunde mai adânc rosturile lumii şi ale vieţii, cu atât are mai multe date intelectuale cu ajutorul cărora amplifică viaţa emotivă şi afecţiunea faţă de Creatorul lumii. Cu cât omul va aprofunda mai mult chestiunea metafizică a existenţei bazat pe un element de simpatie desinteresată, cu atât se va ridica pe treapta iubirii creştineşti alui Dumnezeu.

Schiţarea aceasta nu are nimic rigid. Limita dintre fazele stabilite nu sunt limite reale. Nu putem spune, că aici se termină o fază şi aici începe următoarea. In viaţa omului celui mai spiritualizat se găsesc momente de simpatie sau iubire faţă de Dumnezeu determinată de motive material-egoiste, precum în viaţa celui mai redus suflet omenesc se găsesc momente de jertfă faţă de aproapele şi devotament faţă de Divinitate, care nu au nimic egoist în ele. Totul e chestiune de preponderare, de dominare. De aceea tendinţa educatorului de a deştepta şi a desvolta iubirea creştinească în sufletul omului nu va fi considerată niciodată ca deplin realizată, ci ca mai mult sau mai puţin realizată. In educaţia creştină oricând şi oriunde este de lucru.

Ce putem realiza în educaţia religioasă a copilăriei? Structura sufletească a copilului fiind egoistă şi anume materialistă în prima copilărie, înclinată spre cea egoist-spiritualistă în a doua copilărie, nu ne vom putea ridica mai mult decât, cel mult, până la simpatia lipsită de interes. *Când vom reuşi să facem din copil un creştin care face fapte bune şi se supune poruncilor divine, pentrucă nu-i place şi nu vrea să supere pe Dumnezeu,* fără să se gândească, că de aici ar putea profita ceva, fie material fie spiritual, am făcut tot ceeace se putea. Rămâne epocilor ulterioare să desăvârşească această simpatie, ridicându-o la iubire.

L. BOLOGA

O NOUĂ SECTĂ: SINCERISMUL

După răsboiu sectele s'au înmulţit ca ciupercile după ploaie. Avem până acum în lume vre-o câteva sute. Şi parecă, în ciuda seminariştilor şi a studenţilor în teologie cari trebue să le cunoască pe toate ca să le ţină piept, unde-or da faţă cu ele, dealungul spinoasei cărări a apostolatului, ele sporesc mereu. Norocul nostru al tuturor, că mulţumită elementului bolnav pe care-l conţin aproape toate, într'o formă sau alta, aceste secte se condamnă dintru'nceput la o existenţă limitată. Obicinuit mor în faşă. Din Sectologie — bine'nţeles dacă au apucat să fie inventariate — trec astfel, după ce-şi sfârşesc efemera lor viaţă, în istoria năsdrăvăniilor spiritului omenesc, furnizând generaţiilor viitoare material distractiv, motive de teatru revuistic sau în tot cazul, ceva pe calapodul acestora.

Intr'o publicaţie religioasă din Occident găsesc semnalată, proaspăt de tot, apariţia unei secte ce se întitulează „Sincerismul". Are sediu în regulă: la Waltwilder, în Belgia. Are, ca orice nouă înjghebare ce porneşte cu „arămuri sunătoare" să facă rânduială în lume, un organ de propagandă: Le Sincériste. Apare cu preciziune: lunar. Şi mai are Le Sincériste şi secta pe care o serveşte, nişte devize cari sună astfel: Le Sincériste este „organul mensual al reformei morale prin adevăr." — „Sinceritatea este curăţenia spiritului". — „Dragoste fără taine". — „Adevăr fără dogmă". — Şi are o doctrină: Dumnezeu, nemurire, morală, figurează printre principiile acestei doctrine. In programul de predică a Sincerismului figurează comunismul femeilor şi proprietatea comună. Putem spune şi noi — cu cel ce denunţă secta în revista Le Christianisme au XX-e siècle, din 3 Maiu a. c. — că până aici nu-i nimic original, sau sensaţional. Originalitatea Sincerismului se vădeşte abia în felul sensaţional în care argumentează ceeace propovăduieşte. Intr'adevăr, el susţine că proprietatea comună şi comunismul femeilor sunt

voite (?) de Dumnezeu, sunt *poruncite* (?) de Dumnezeu, sunt *rezumatul* (?) celor zece porunci ale Decalogului. Să ascultăm cum argumentează: „Sunt două table ale legii: cele adevărate, cari au fost sfărâmate şi cari au dispărut şi cele false, cari durează şi de cari omenirea, spre nenorocirea (?) ei, ascultă. Moise se urcă pe Muntele Sinai şi primi dela Dumnezeu tablele pe cari au fost gravate cele zece porunci. Coborându-se cu ele la poporul său, îl găseşte ocupat cu adorarea viţelului de aur. Profetul se mânie şi izbeşte tablele de pământ, prefăcându-le în bucăţi. După oarecare trecere de timp Moise se urcă din nou pe munte, unde Dumnezeu îi spune că va scrie pe alte table cuvintele ce erau pe tablele sfărâmate. Insă aceasta nu-i adevărat (?) şi noi nu trebue să ascultăm (?) căci litera ucide şi singur spiritul face viu. Litera este făcută, ni se spune din tabăra sinceristă, pentru a închide ceeace nu trebueşte desfăcut decât la timpul său. Nu trebue să ne fie teamă a o contrazice când raţiunea o cere. Poporul iudeu se deda la idololatrie. El nu era demn de morala scrisă pe tablele sfărâmate de Moise. Această morală, de-atunci, a recăzut pentru totdeauna în uitare. Dumnezeu avea să-i substitue o alta. Este absurd — zic Sinceriştii — să se presupună că aceeaşi lege (care era pe tablele sfărâmate) avea să fie impusă Iudeilor. Nu! Ci o alta, un alt text, care să se asorteze cu duritatea inimii şi cu îngustimea spiritului acelora cari adorau viţelul de aur. Şi noul decalog, acela de care ne servim noi (adică Sinceriştii), a impus morala tradiţională, morala lipsită de căsătorie şi de proprietate individuală.

Este şi aceasta un fel de a argumenta. Câtă temeinicie cuprinde, vedem cu toţii. E o argumentare care, iertaţi-mă, stârneşte cascade de râs. Pentrucă locurile scripturistice din Cartea Eşirii, cap. 19, A doua Lege, capitolole 5, 10, 12 etc. sunt atât de limpezi.

Mergem mai departe. Pentru justificarea comunismului de femei, sinceriştii spun: „Isus nu condamnă adulterul. Dovadă? Femeii adultere i-a spus: Eu nu te osândesc". Deci... aprobare (??!..). Citiţi, vă rog, Ioan 8, 3—11 şi vedeţi cum stăm cu sacrilegiul acesta. E atât de clar. Şi chiar pentru înţelegerea locurilor mai puţin clare, avem poruncă mare în Sfânta Scriptură: „Dar mai înainte de

toate trebue să ştiţi că nici o proorocie a Scripturii nu se tâlcuieşte după cum îl taie capul pe fiecare“ (II Petru 1, 20).

Aşadar, această sectă care lucrează la „reforma morală prin adevăr“ e imorală de două ori: teoretic şi practic.

Imoralitatea teoretică: silueşte textele biblice sau, ca să spunem cronicăreşte, „strâmbă direptatea“. Imoralitatea practică e evidentă. Şi pentru ilustrarea mai precisă a acesteia din urmă, să mai cităm ceva din repertoriul acestei secte, şi anume, ceva privitor la dreptul maternităţii: „Fiecare tânără fată are dreptul de-a avea un copil“. Dar, la ei, căsătoria e urgisită, cum am văzut. Şi atunci, continuă astfel: „Trebue să se înfiinţeze un institut unde fiecare fată să poată să-şi exercite acest drept“. Va să zică o casă de prostituţie, o „staţie de montă“, ca pentru animale. Roşim! Şi pe drept! Motivul care ne urcă sângele 'n obraz există. Hotărât lucru, ne aflăm în faţa celui mai „împeliţat“ document ce-a fost furnizat vreo-dată de spiritul pseudo-religios.

Acum, putem spune că trăim vremuri profetice. Fiii întunericului lucrează. Avem aici o mostră. Din cele mai elocvente şi... mai monstre.

Atena, Iunie, 1934

GRIGORIE T. MARCU

PEDEAPSA DEPUNERII DIN CLER

Biserica este organizată după principiile puse la temelia ei de însuşi Mântuitorul nostru Isus Hristos. Ca organism văzut, sub paza Duhului Sfânt, Biserica s'a desvoltat, a înflorit an de an şi pentru ajungerea scopului final caută să facă uz de toate drepturile şi puterile cu cari a fost înzestrată de Intemeetor.

Intre drepturile Bisericii se numără şi puterea legislativă. Consecinţă naturală a acestei puteri este dreptul penal bisericesc. Dreptul penal, sau dreptul Bisericii de a pedepsi pe aceia cari violează legile creştine se bazează pe dreptul divin.[1]

După învăţătura fundamentală a dreptului canonic, membrii Bisericii se împart în clerici şi laici. Dreptul penal bisericesc ţine seamă de această împărţire şi de aceea sunt unele pedepse cu caracter general, pedepse pentru toţi membrii Bisericii. Alături de pedepsele generale sunt apoi pedepse cu caracter special, pedepse la aplicarea cărora se are în vedere clasa creştină din care face parte individul ce urmează să fie pedepsit, se are în vedere dacă este cleric sau laic.

Pedepsele pentru clerici, după scopul pe care îl urmăresc, sunt:

a) Pedepse de îndreptare (*τιμωρίαι διορθωτικαί, ἐπανορθωτικαί*, poenae medicinales, censurae). Pedepsele de îndreptare sunt limitate în timp.

---

[1] Matei XVIII, 15—17 „Şi de-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi şi-l mustră pe dânsul între tine şi între el singur; deci de te va asculta, ai dobândit pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine încă pe unul sau doi, ca prin gura a două sau trei mărturii să stea tot graiul lui. Iar de nu-i va asculta pe ei spune-l soborului; şi de nu va asculta nici de sobor, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş".

Vezi, asemenea: I. Cor. V, 3—5 şi VI, 1. I Timotei I, 20 şi V, 19. II Cor. XIII, 10.

b) Pedepse propriu zise (ἐκδικητικαί, poenae vindicative).

Intre pedepsele propriu zise şi totodată cea mai grea pedeapsă care se poate da clericului este depunerea. Pedeapsa aceasta se mai numeşte şi caterisire, degradare sau excludere din cler. Ea este cea mai gravă, este ultima pedeapsă bisericească ce se aplică clericilor vinovaţi.[1]

Depunerea este deci totala cădere a clericului din treapta sa ierarhică.[2]

Urmare firească şi imediată a depunerii este pierderea drepturilor de cleric şi anume:

1. Pierderea dreptului de a săvârşi lucrările sfinte.
2. Pierderea numelui şi a demnităţii de cleric.
3. Pierderea tuturor favorurilor avute ca persoană ierarhică.

a) Cu toată indulgenţa pe care a avut-o şi o are Biserica faţă de ceice păcătuesc, pentru păstrarea sănătăţii morale a organismului creştin, n'a putut permite niciodată ca cel depus să săvârşească mai departe lucrările sfinte. Persoana caterisită pierde pentru totdeauna dreptul de a mai putea săvârşi vre-o lucrare sfântă. Chiar dacă în anumite dispoziţii, referitoare la depunerea preotului, nu se indică decât că persoana caterisită se opreşte dela aducerea sfintei jertfe,[3] din aceasta nu rezultă că poate îndeplini mai departe celelalte servicii divine. Menţionându-se oprirea săvârşirii actelor mai însemnate, se presupune că n'are voe a săvârşi nici pe cele mai puţin importante.[4] Dar în această

---

[1] Vezi Nicodim Milaş: Dreptul bisericesc oriental, traducere de Dim. I. Cornilescu şi Vasile S. Radu pag. 407. Bucureşti 1913. Nicodim Milaş: Canoanele Bisericii ortodoxe vol. I, partea I, pag. 190, traducere de Uroş Kovincici şi Dr. Nicolae Popovici. Arad 1930. Vezi asemenea: Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, revista patriarhatului din Constantinopol an. 1904, pag. 263.

[2] Κωνσταντίνου Μ. Ράλλη Ἐγχειρίδιον τοῦ ἐκκλ. δικαίου, cartea IV-a p. 103, Atena 1927. Ἐκκλ. Ἀλήθεια pag. 263 an. 1904: . . . . Καθῃρημένος ὑπάρχῃ πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ἔκπτωτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου καὶ ἀπόβλητος καὶ γεγυμνωμένος τῆς Θείας χάριτος.

[3] Can. 2 sin. din Tours an. 461 „sacrificium Deo offerre non praesumat".

[4] K. M. Ράλλη: Ποινικόν δίκαιον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκλλησίας p. 5. Atena 1907.

privinţă hotărârile sinoadelor bisericeşti sunt clare şi arată că cel caterisit odată nu mai poate îndeplini nici unul din serviciile preoţiei. Nu mai poate învăţa, nu mai poate împărtăşi darurile sfinţitoare şi nu mai poate conduce obştea creştină.[1] Deci pierde, prin depunere, cele trei atribute ale preoţiei,[2] pierde şi jura ordinis şi jura jurisdictionis.[3] Canonul 28 apostolesc şi can. 4 al sinodului din Antiochia, hotărăsc înlăturarea cu totul din Biserică a acelei persoane, care ar îndrăsni să se apropie de cele ale slujbei, pe care a avut-o înainte de caterisire.

b) Cei depuşi din treptele clericale pierd odată cu depunerea lor şi toate „onorurile externe de cari i-a făcut părtaşi sfântul canon şi preoţia lui Dumnezeu".[4] Pierd dreptul şederii în locurile de frunte, pierd toate titlurile şi toate privilegiile pe cari le-au avut ca persoane ierarhice.[5] Numele celor caterisiţi se şterg din catalogul clericilor şi se trec în rândul laicilor.[6] Li se interzice purtarea rasei şi tunderea părului după forma preoţilor.[7] Creştinii sunt opriţi a acorda celor depuşi respectul şi cinstea pe cari le merită numai cei nedepuşi. Laicul, care va îndrăsni să onoreze şi să sărute dreapta celui caterisit, se afuriseşte,[8] pentrucă depunerea este şi pierdere de vrednicie şi de cinste.

---

[1] Can. 26 sin. VI ec., can. 1, 2 sin. Ancira, can. 27 Sf. Vasile cel Mare.

[2] Actele Patriarhiei vol. I p. 595 „.... *οὐ διαπράξετέ τιποτὲ ἱερατικόν*...".

[3] N. Milaş Dreptul bis. op. cit. pag. 413, vezi şi hotărârile sin. din Cartagina an. 254.

[4] Can. 1, sin. Antiochia. G. A. Ralli şi M. Potli Sintagma dumnezeeştilor şi sfintelor canoane.... vol. VI. Atena 1852—1859.

[5] Zonara Sint. At. vol. III, p. 125 „*Οὔτε γὰρ καθέδρας, οὔτε κλήσεως ἀξιωθήσονται, οὔτε μὴν ἑτέρου προνομίου ἱερατικοῦ*".

[6] "Αμιλκα Σ. Ἀλιβιζάτου· Οἱ ἱεροὶ κανόνες Atena 1923 „*ὡς λαϊκὸς δεχθήτω*" p. 23, can. 62. Vezi şi can. 8, 17, 51 şi 63 Apost.

[7] Ἐκκλ. Ἀλήθεια an. 1904 p. 263 „...*μηδεμίαν ἄδειαν ἔχων ἀρχιερατικὴν ἐνδυθῆναι στολήν*...". Can. 21, Sin. VI ec. hotăreşte că atâta timp cât cel caterisit nu se pocăeşte şi nu regretă faptele sale rele, n'are voe să se tundă în forma în care se tund preoţii. Despre tundere vezi Andrei Baron de Şaguna: Carte manual de canoane. Sibiu 1871 pag. 113.

[8] Hotărârea sin. patriarh. din Const. Aprilie 1765; vezi revista, anul şi pag. cit. mai sus.

Cu toate aceste categorice hotărâri, Biserica printr'o mare indulgenţă, a lăsat, uneori, celor depuşi, dreptul de a purta numele de cleric şi alte eventuale onoruri. A lăsat aceste favoruri, mai ales atunci, când delictele au fost săvârşite din neştiinţa clericului, sau sub anumite presiuni externe. Aşa b. o. can. 1 şi 2 sin. din Ancira hotărăsc că preoţii şi diaconii cari au jertfit zeilor de frica păgânilor, se depun, dar li se admite a se bucura şi pe mai departe de onoarea şederii în locurile lor.[1] Aceste încuviinţări de onoruri, trebuesc făcute cunoscute în hotărârea de depunere, căci altfel, caterisirea lipseşte, pe cleric de toate aceste privilegii.[2]

c) Este lucru ştiut că demnitatea de cleric este împreunată cu anumite beneficii materiale. Aceste beneficii le primeşte clericul ca o răsplată a slujbei pe care o face. Pierzând cineva demnitatea de cleric, în chip logic, urmează să piardă şi toate drepturile la beneficiul material. Căci cel caterisit, ne mai putând săvârşi lucrările sfinte, nu mai poate beneficia nici de bunurile cari decurg din îndeplinirea slujbei de cleric.[3] Clericul pedepsit cu depunerea pierde şi toate privilegiile pe cari le avea ca cleric.[4] Istoria bisericească ne arată că încă din primele veacuri creştine, Biserica a lipsit de bunurile materiale ale preoţiei pe cei caterisiţi.

Aşa este cazul lui Pavel de Samosata, care fiind caterisit, a fost scos din scaunul episcopesc al Antiochiei şi lipsit de toate veniturile episcopiei.[5] Sunt şi hotărâri mai recente cari arată acelaş lucru. Aşa de ex. sunt hotărârile patriarhatului ecumenic din Constantinopol, Aprilie 1765, cari dispun ca persoana caterisită să fie lipsită de veniturile materiale ale slujbei preoţeşti.[6]

---

[1] Can. 26 Sin. VI ec., can. 8, 9 Neoces., can. 27 Sf. Vasile cel Mare.

[2] K. M. Ράλλη Ποίν. δίκ. p. 7.

[3] Vezi hotărârile patr. din Const. Sept. 1384. Actele Patriarhiei vol. II p. 86. ...„ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ μισθωτός, παρ' ὅσον μὲν δουλεύει, λαμβάνει τον μισθόν, τῆς δὲ δουλείας παυσάμενος στερεῖται καὶ τοῦ μισθοῦ ...".

[4] N. Milaş, Drept bis. op. cit. p. 413.

[5] Eusebie, Ist. bis. VII, 30, vezi şi Ciprian epist. 28 către clerul din Cartagina.

[6] 'Εκκλ. 'Αλήθεια an. 1904, p. 363.

Incepând din veacul V-lea, iubirea deaproapelui a determinat Biserica să fie mai indulgentă, să facă anumite acte de filantropie şi să lase uneori celui caterisit anumite beneficii materiale pentru asigurarea traiului de fiecare zi.[1] Aceste încuviinţări, pentruca să fie respectate, trebuesc făcute cunoscute, în mod special, în actul de caterisire.

Atât după dispoziţiile canonice, cât şi după practica bisericească, depunerea clericului este definitivă (irevocabilă). Chiar dacă se pocăeşte, chiar dacă regretă sincer greşelile pentru cari a fost pedepsit, cel depus odată nu mai poate dobândi nici una din treptele ierarhice.[2] Celce se pocăeşte să fie primit ca laic, spune canonul 62 apostolesc despre cei caterisiţi. Scaunul văduvit prin depunerea clericului urmează să fie ocupat de o altă persoană.[3] Istoria bisericească ne arată că totdeauna autoritatea ierarhică s'a îngrijit şi a procedat la alegerea unei alte persoane în locul celei depuse, făcând şi în forma aceasta imposibilă reînscăunarea persoanei depusă. Aşa este cazul episcopilor caterisiţi pentrucă au hirotonit anticanonic de episcop al Romei pe preotul Novaţian. Acestora, după depunere, li se numesc imediat urmaşi.[4] Asemenea se procedează după depunerea lui Nestorie etc. etc.[5]

Cu toate dispoziţiile canonice şi cu toată practica bisericească, în trecutul istoric creştin întâlnim şi cazuri când Biserica a reprimit şi a reînscăunat în toate drepturile avute mai înainte, pe anumite persoane caterisite. Acest lucru l-a făcut Biserica, mai ales atunci, când era în joc mântuirea sufletească a multor indivizi. Aşa, sinodul I ecumenic prin canonul 8 hotăreşte, că dacă ceice se numeau cândva curaţi (catarienii) se întorc cu pocăinţă în sânul Bisericii, să fie primiţi, dându-li-se drepturile avute mai înainte de a se despărţi de Biserică. Clericii cari şi-au recunoscut greşala şi s'au pocăit, să rămână în cler.[6] Tot aşa este cazul preotului

[1] Vezi asemenea cazuri K. M. Ράλλη Ποιν. δίχ. p. 9—10.

[2] Vezi can. 21 sin. VI ec., can. 3 Sf. Vasile cel Mare, Balsamon Sint. At. vol. IV p. 99—101. Dr. N. Milaş: Can. Bis. ort. op. cit. pag. 196.

[3] Can. 16 sin. I—II Constant., can. 4 sin. Sardica.

[4] Eusebie, Ist. bis. VI, 43.

[5] K. M. Ράλγη Ποιν. δίχ p. 11—15.

[6] 'A. K. 'Αλιβιζάτου op. cit. p. 36 ...“μένειν οὕτως ἐντῷ κλήρῳ“.

Maxim, care deşi căzut în schisma novaţiană, regretând căderea şi îndreptându-se a fost reprimit de Biserică cu toate drepturile de preot.[1] Acest lucru s'a făcut cu speranţa, că lui Maxim îi vor urma toţi cei căzuţi în schisma novaţiană şi astfel se va înlesni mântuirea a atâtor suflete. Biserica s'a arătat condescendentă şi a înălţat, în asemenea cazuri, iubirea şi iertarea frăţească deasupra legii, numai şi numai să păstreze unitatea şi să dobândească pacea creştină.

Persoanele caterisite, dacă sunt căsătorite, trec în rândul laicilor, iar dacă sunt necăsătorite, trec în rândul monahilor.[2] Urmare a acestei hotărâri este că, cel caterisit nu mai poate să se împărtăşească împreună cu clericii şi în forma în care se împărtăşesc aceştia. Canoanele dispun că poate să se împărtăşească numai împreună şi în forma în care se împărtăşesc laicii.[3]

Persoana caterisită rămâne să poarte numele de botez, fără să aibă dreptul a mai purta numele luat la hirotonire. Aşa de ex. este hotărârea patriarhatului ecumenic din Constantinopol, Aprilie 1765, cu privire la caterisirea episcopului Ohridei, in care se spune că episcopul caterisit rămâne persoană particulară profană, purtând numai numele de botez.[4] Asemenea este hotărârea sinodului Bisericii ortodoxe eline din 10 Februarie 1834 cu privire la caterisirea episcopilor Gavril şi Procopiu.[5]

In faţa judecătoriilor sunt priviţi ca laici, li se pretinde depunerea jurământului în caz de necesitate şi sunt liberi a ocupa slujbe publice pentru a-şi câştiga cele necesare vieţii.[6]

Pedeapsa depunerii o hotăreşte sinodul pentru episcop şi episcopul legal care se află în funcţiune şi are episcopie,

---

[1] Cornelius ad Cyprian. Epist. XLVI „Quapropter Maximum presbyterum locum suum agnoscere jussimus. Ceteres cum ingenti populi suffragio recepimus". Cit. după K. M. Ράλλη Ποιν. δίκ. p. 18.

[2] Δ. Σ. Κουϊμουτσόπουλος în Dicţionarul enciclopedic publ. de Eleftherodache, tom. 7 p. 33, 34. Atena.

[3] Can. 15, 62 ap. can. 18 sin. Sardica, can. 3, 32 Sf. Vasile cel Mare.

[4] Ἐκκλ. Ἀλήθεια an. 1904 p. 263 „ὡς καθῃρημένος καὶ ἀνιέρος Διονύσιος μόνον λεγόμενος, καὶ ὡς εἷς τῶν ἰδιωτῶν γνωριζόμενος...".

[5] K. M. Ράλλη Ποιν. δίκ. p. 22.

[6] Acelaş.

pentru preot și diacon.[1] Așa a fost depus Origen de către episcopul Alexandriei Dumitru, la anul 231 sau 232 după Hristos.[2]

Pedeapsa depunerii se aplică, în caz de vinovăție, ori cărui membru din cele trei trepte ierarhice.

După învățătura canoanelor și după practica din vechime caterisirea episcopului o poate face numai sinodul compus din cel puțin doisprezece episcopi.[3] Pentru depunerea preotului se cere hotărârea episcopului său legal și a altor șase episcopi, iar depunerea diaconului o poate face după canoane episcopul său impreună cu alți trei episcopi.[4]

Organizarea bisericilor autocefale ortodoxe, a adus cu timpul anumite modificări în administrația și conducerea acestor biserici și deci și anumite deosebiri cu privire la numărul membrilor cari hotăresc depunerea clericilor.

In biserica apuseană (catolică), dreptul caterisirii episcopilor, începând din veacul al XII-lea, a devenit un privilegiu exclusiv papal și numai în ce privește caterisirea preoților și a diaconilor se mai observă canoanele.

Majoritatea voturilor, celor întruniți să judece, aduce hotărâri valide, deci nu se pretinde majoritate absolută.

Caterisirea se face prin ștergerea numelui celui depus, din catalogul clericilor,[5] prin luarea tuturor semnelor distinctive ale treptei ierarhice (luarea tuturor insignelor de cleric), prin rostirea formulei *„nevrednic este“* și prin cetirea sentinței de depunere în biserică, fiind de față credincioșii aceleași biserici.

Delictele clericilor, cari se pedepsesc cu depunerea, se pot referi fie la datoriile generale pe cari le are orice creștin în Biserica lui Isus Hristos, fie la datoriile speciale de cleric, fie la datoriile generale din viața socială. Vom face deci următoarea împărțire:

---

[1] Așezămintele Apost. VIII, 28. can. 12 sin. Antiochia.

[2] Δημητρίου Σ. Μπαλάνου: Πατρολογία Atena 1930, p. 141.

[3] Can. 12 sin. Cartag. Acuzele cari se aduc Sf. Sinod al Bisericii eline pentrucă a caterisit (în Decemvrie 1838, Febr. 1847 etc.) episcopi, fiind compus sinodul numai din cinci membri, sunt deci intemeiate.

[4] Can. 12 și 28 sin. Cartag.

[5] Can. 17 sin. I ec.

I. Delicte bisericeşti generale.
II. Delicte bisericeşti speciale pentru clerici.
III. Delicte generale din viaţa socială.

I. DELICTELE BISERICEŞTI GENERALE SUNT:

Apostasia, erezia, schisma şi simonia.

a) Apostasia este negarea credinţei creştine fie pentru a primi o religiune necreştină,[1] fie pentru a rămânea ateu.[2] Atât istoria cât şi dreptul bisericesc disting două feluri de apostasii: apostasii forţate şi apostasii voluntare, intenţionate şi silite.[3] Apostasii forţate, sau silite, sunt socotite căderile din credinţa creştină cari se fac sub teroare şi ameninţare cu moartea, iar apostasii voluntare, intenţionate, sunt dezertările din creştinism, cari se fac în mod liber, fără nici o constrângere externă. Apostasia este una din problemele cu care s'a ocuput Biserica încă din primele veacuri creştine. Persecuţiunile întreprinse contra creştinilor au făcut ca mulţi dintre aceştia, sub teroare, să nege numele lui Hristos şi să jertfească zeilor păgâni. După încetarea pericolului, cei căzuţi, voind să se întoarcă iarăşi în sânul Bisericii, forma reprimirii lor a fost motiv de neînţelegeri cari au tulburat multe decenii pacea Bisericii.[4]

Din nefericire persecuţiuni locale şi căderi din dreapta credinţă sunt şi astăzi. Căci în ultima analiză, tot un fel de apostasie este nerespectarea religiei creştine sub orice formă. Şi unii oameni, fie amăgiţi de o falsă ştiinţă, fie sub influenţa unor persoane superioare în ordinea vieţii sociale, fie de dragul unor interese trecătoare, ajung să dispreţuiască religia creştină, ajung atei şi francmasoni, înrolându-se în forma aceasta în mod tacit în rândul apostaţilor.

Biserica a socotit apostasia totdeauna ca unul dintre cele mai grele păcate şi a luat măsuri, pedepsind aspru pe

---

[1] Pentru a primi Iudaismul, Mohametanismul, sau o religie idololatră.

[2] Ευαγγ. Δ. Φιλιππότου: Σύστημα έκκλησιαστικοῦ δικαίου vol. II Atena. 1915, pag. 146.

[3] N. Milaş, Drept bis. op. cit. pag. 401.

[4] Consecinţă a acestor neînţelegeri a fost schisma novaţiană isbucnită la anul 251 în Roma. Sinodul convocat de Ciprian la anul 251 în Cartagina s'a ocupat tot cu această problemă a celor căzuţi (τῶν πεπτωκότων, lapsis).

ceice se fac vinovaţi de acest păcat. Aşa a hotărât ca laicul care în mod voluntar ajunge apostat, chiar dacă se pocăeşte ulterior, nu poate să se facă părtaş sfintelor taine decât în ultima clipă a vieţii sale.[1] Clericul care de bună voe ajunge apostat se depune, dacă însă în mod forţat s'a lepădat de Hristos, iar după încetarea pericolului se pocăeşte şi regretă căderea, se primeşte în Biserică cu drepturi de laic.[2] Sinodul I ec. prin canonul 10 se arată şi mai intransigent faţă de această problemă. Hotăreşte şi caterisirea clericului care înainte de hirotonire a făcut parte dintre cei căzuţi în apostasie şi numai din neştiinţa episcopului a fost hirotonit.[3]

După dreptul roman şi bizantin apostasia, ca şi erezia, era socotită *crimen publicum*[4] şi cei căzuţi în acest păcat erau ameninţaţi cu pierderea dreptului de a fi martori, de a face testament şi de a moşteni averi,[5] precum şi cu pedeapsa desonoarei.[6] Dacă îmbrăţişau iudaismul li-se confişcau averile,[7] iar dacă îmbrăţişau păgânismul, pierdeau drepturile civile şi militare[8] şi erau ameninţaţi cu pedeapsa *proscriptio.*[9]

Canoanele cari hotărăsc depunerea clericului pentru păcatul apostasiei rămân cu deplină valoare şi pentru zilele noastre. Nici un motiv n'ar putea îndreptăţi schimbarea lor.

---

[1] Can. 73 Vasile cel Mare, can. 2 Grigorie de Nisa.

[2] Can. 62 Ap. Can. 1, 2 Ancira, Can. 10 Petru arh. Alexandriei, can. 2 sin. III ec. Canonistul N. Milaş, Canoanele Bis. ort., op. cit., partea I, vol. I, pag. 281 observă că pedeapsa depunerii este „foarte corectă şi justă" pentru apostasie.

[3] Balsamon în explicarea pe care o face can. 10 sin. I ec. spune între altele: Pe cei căzuţi în apostasie, pocăindu-se sincer îi primeşte Biserica, nu li se îngădue însă intrarea în rândul clericilor, iar clerici fiind, se caterisesc. Asemenea Zonara în explicarea aceluiaş canon spune între altele: Dacă ceice neagă odată pe Domnul nostru Isus Hristos, chiar pocăindu-se, nu mai pot fi părtaşi tainei preoţiei, cum atunci (preotul) clericul care prin viaţa sa, s'a făcut nevrednic, ar mai putea fi vrednic? Sintagma Aten. vol. II pag. 138.

[4] Nov. 8 Codic. Iustinian 1, 11.

[5] Nov. 1 (an. 381) şi nov. 2 (an. 383) cod. Teodosian 16, 7.

[6] Nov. 5 (an. 391) cod. Teodosian 16, 7.

[7] Nov. 1 cod. Teodosian 1, 7.

[8] Const. Simonid VI an. 425 nov. 21 cod. Teodos. 16, 10.

[9] Nov. 63, cod. Teod. 16, 5. — Citate după K. M. Ράλλη. Ποιν δίκ. pag. 323.

b) Erezia este abaterea dela regulile fundamentale ale credinţei ortodoxe.[1] Balsamon în explicarea care o face canonului 14 sin. IV ec. numeşte eretici atât pe ceice resping învăţăturile dogmatice ale Bisericii, pe cei necredincioşi, cât şi pe ceice le primesc însă într'un mod deosebit de Biserică.[2] După Zonara, eretici sunt toţi cari învaţă contra credinţei ortodoxe,[3] precum şi aceia cari ţin la o părere dogmatică reprobată de Biserică.[4] Erezia a fost socotită totdeauna ca un mare păcat de care creştinul e dator să se ferească. Insuşi sfântul ap. Pavel sfătueşte pe Tit ca de cei cu *întrebări nebune,* de ceice *aduc desbinări,* de ceice *se răsvrătesc,* după întâia şi a doua sfătuire să se depărteze ca de unii cari dela sine sunt osândiţi.[5]

Ereziile în tot şirul veacurilor au răpit Bisericii creştine multe suflete şi istoria bisericească ne arată cât au neliniştit ereticii viaţa şi cât au tulburat pacea acestei sfinte instituţii. Erezia sparge unitatea Bisericii şi caută să împrăştie comunitatea lui Dumnezeu.

In zilele noastre, sectele sunt în cea mai mare parte mreaja duhului rău, cari amăgesc şi pun stăpânire pe conştiinţa atâtor victime, cărora le face apoi imposibilă mântuirea.

Fiind deci erezia un pericol atât de mare pentru unitatea creştină, e uşor de înţeles, de ce a luat Biserica toate măsurile preventive spre a feri pe fiii săi de căderea în acest păcat. Pe deoparte spre a feri pe credincioşi, iar pe de altă parte, spre a arăta şi mai mult gravitatea acestui păcat, Biserica pedepseşte în chipul cel mai aspru, nu numai pe cei căzuţi în erezie, dar şi pe cei cari printr'o nesocotinţă oarecare vin în contact cu ereticii, cu Iudeii şi cu păgânii, cari sunt la fel de periculoşi pentru creştinism. Mai ales faţă de clerici, cari trebue să fie în toate împrejurările modele de credinţă, Biserica se arată şi mai intransigentă. Astfel, pedepseşte cu depunerea pe clericul care ar con-

[1] Ε. Δ. Φιλιππότου op. cit. pag. 151, 152.

[2] Sint. Aten. vol. 2. pag. 253.

[3] Sint. Aten. vol. 2 pag. 182.

[4] N. Milaş, Dreptul bis., op. cit. pag. 401.

[5] Ep. c. Tit cap. III v. 9—11.

simţi să încuviinţeze unui eretic săvârşirea slujbelor bisericeşti.[1] Interzice intrarea clericului în sinagoga Iudeilor, sau în casa de rugăciune a ereticilor, spre a se ruga.[2] Se opreşte în mod categoric cetirea cărţilor eretice în bisericile creştine;[3] să nu facă bae creştinul cu ereticul, să nu ducă daruri la altarele păgâne etc. etc.[4] Orice neascultare de aceste dispoziţiuni, aduce depunerea clericului şi afurisirea laicului. Este adevărat că în primele veacuri când dogma creştină nu era încă destul de precizată, când căderile în erezie erau mult mai dese, era necesar un astfel de rigorism care să izoleze pe creştini de necreştini. Astăzi însă, acest rigorism excentric nu-şi mai găseşte toată justificarea şi Biserica trebue să purceadă la modelarea unor canoane.[5] Tot pentru motivele arătate mai sus Biserica a hotărât ca serbarea Paştilor să nu o facă creştinii odată cu Iudeii. Vedem acest lucru atât din aşezămintele apostolice cât şi dintr'o scrisoare a împăratului Constantin.[6] Abaterea dela această dispoziţie se pedepseşte cu aceeaşi pedeapsă ca şi cele amintite până acum, adecă prin depunerea clericului[7] şi afurisirea laicului.

---

[1] Can. 45, op. N. Milaş Canoanele Bisericii ort., part. II, vol. I, pag. 255—256 spune că nici un contact pretinesc nu poate avea ortodoxul cu ereticul. Preotul ortodox nu poate împărtăşi ereticilor sfintele taine şi nici nu poate săvârşi vre-o funcţiune preoţească pentru ei, dacă nu se întorc la Biserică, deci cu atât mai mult nu poate permite ca un eretic să săvârşească funcţiuni pentru ortodocşi.

[2] Can. 64, în unele colecţii 65 ap. (65).

[3] Can. 60 Ap.

[4] Can. 70, 71 Ap. can. 11 sin. VI ec., can. 29 Laod., can. 1 Antiochia, can. 60, 81, 117 Cartagena.

[5] Aşa b. o., pare prea excentrică şi neîntemeiată interzicerea creştinului de a consulta medic Evreu, de a primi medicamente dela Evrei etc. Can. 11 sin. VI ecumenic.

[6] .... „nu mai ţineţi la obiceiul de a serba Paştile odată cu Iudeii, pentrucă nici o legătură nu este acum între noi şi între ei... S'a crezut că ar fi cu totul nedemn de a urma pentru această sărbătoare cea mai sfântă dintre toate, obiceiul Evreilor, ale căror mâni sunt pângărite de cea mai înspăimântătoare dintre crime şi al căror suflet este orbit. Noi nu trebue să avem nimic comun cu poporul evreesc. Vrem să scăpăm de uricioasa lor tovărăşie. Este ruşinos pentru noi să-i auzim lăudându-se că fără ei noi n'am putea sărbători această zi". Din scrisoarea lui Constantin, după traducerea Pr. C. Dron. Canoanele pag. 51, 52. (Bucureşti 1932).

[7] Can, 7 Ap.

In lupta pe care a dus-o Biserica în contra ereticilor a cerut adeseori sprijinul statului. In special fericitul Augustin a căutat să arete cât de mare este obligamentul statului să ajute Biserica în această luptă şi că numai ajutându-o *civitas diaboli* devine *civitas Dei*. E dator împăratul să sprijine şi să exercite toată puterea lui civilă pentru apărarea Bisericii, dar să ştie că la aceasta este obligat nu ca reprezentant al Bisericii, pentrucă numai clerul este reprezentantul ei, ci ca fiu al Bisericii.[1] Impăraţii bizantini începând dela Constantin cel Mare, au şi luat sub scutul lor apărarea dreptei credinţe şi de aici au urmat apoi o serie întreagă de depuneri şi excomunicări şi o altă serie de dispoziţii şi legi împărăteşti privitoare la Biserică. Erezia fiind socotită *crimen publicum*, cei vinovaţi, erau ameninţaţi cu pierderea onoarei,[2] cu pierderea dreptului de a ocupa funcţiuni publice,[3] cu confişcarea averilor,[4] cu expatrierea[5] şi uneori chiar cu moartea.[6]

Canoanele, referitoare la această problemă ar putea fi întrebuinţate cu folos contra prea marelui libartinaj pe care îl tolerează Biserica astăzi cu privire la ceice se fac vinovaţi de căderea în erezie.

c) Schisma este despărţirea unor credincioşi de Biserică pentru a întemeia o comunitate religioasă aparte.[7] Tot schismă se socoteşte şi nesupunerea şi neascultarea de autoritatea bisericească legală. Prima se numeşte însă schismă confesională, a doua, schismă bisericească.[8] Obiectul schismei, după cum observă şi sf. Vasile cel Mare,[9] precum şi Zonara,[10] nu-l formează adevărurile de credinţă ale religiunii creştine, ci principiile de organizare, de administrare

[1] K. M. Ράλλη, Ποιν. δικ. pag. 315, 316.

[2] Nov. 2. (an. 380) cod. Teod. 16, 1 şi nov. 3 (a. 372) cod. Teodos. 16. 5.

[3] Nov. 29 (an. 395) nov. 42 (an. 408) nov. 48 (an. 410) cod. Teodos. 16, 5. etc.

[4] Nov. 40 par. 2 cod. Teodos. 16, 5.

[5] Nov. 14 (an. 388) 18 (an. 389), 20 (an. 391) etc. cod. Teodos.

[6] Vezi K. M. Ράλλη, Ποιν. δικ. pag. 318–321.

[7] M. Σακελλαροπούλου, Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον pag. 429 (Atena 1908).

[8] N. Milaş, Drept. can. op. cit. p. 401.

[9] Can. 1 Vasile cel Mare.

[10] Sintagma Aten. II p. 183 şi III p. 199.

și ordine bisericească. Schismaticii nu violează dogmele, ci canoanele Bisericii.

Condiția esențială pentruca o societate să se desvolte, să trăiască și să înflorească este ordinea bazată pe autoritate. Deci, e ușor de înțeles, de ce s'a pus dela început la baza organizării Bisericii creștine autoritatea ierarhică, în virtutea căreia, laicul datorește supunere și ascultare clericului, iar clericii datoresc aceeași ascultare și supunere organelor lor superioare și toți laolaltă, în deplină armonie, să primească și îndeplinească hotărârile sinodului ca autoritatea cea mai înaltă în Biserică. Un lucru însă trebue să se aibă totdeauna în vedere: Să nu se uite că pe cât de necesară și folositoare este autoritatea în societate, pe atât de vătămător și condamnabil este arbitrarul, abuzul de autoritate în viața socială. Acest lucru nu trebue să se uite mai ales în Biserică, la baza căreia trebue să stea totdeauna principiul iubirii și principiul dreptului frățesc.

Diferitele abateri dela datorie și mai ales mulțimea schismelor ivite în viața creștinilor, a determinat Biserica să precizeze tot mai lămurit pedepsele cari se aplică în asemenea cazuri. Astfel s'a dispus că dacă din mândrie, din îngânfare, sau din orice alt motiv neîntemeiat, clericul se desparte de autoritatea sa legală și îndrăsnește să ridice altare, să întemeieze comunități și să țină adunări fără știrea și consimțământul superiorului său, se caterisește.[1] Aceeași pedeapsă se aplică și pentru orice conspirații contra episcopului,[2] pentru orice defăimare;[3] precum și pentru liturghisirea sau săvârșirea botezului în capele sau case private, fără știrea și consimțământul chiriarhului.[4]

Având în vedere cât de necesară este ordinea în bunul mers al societății și cât de trist și regretabil este faptul când exemplul rău de nesupunere și neascultare vine tocmai dela cleric, socotesc că aplicarea dispoziților canoanelor citate, în viața de azi, ar fi spre binele și progresul Bisericii.

---

[1] Can. 31 ap.

[2] Can. 10 sin. IV ec., can. 34 sin. VI ec., can. 13 sin. I, II.

[3] Can. 5 sin Antiochia.

[4] Can. 31 sin. VI ec., can. 12 sin. I, II. Vezi și can. 6 Gangra, can. 10, 11, 62 Cartagena, precum și Sintagma aten. vol. VI pag. 430—454.

d) Simonia este traficul cu darurile spirituale.[1] Numirea vine dela Simon Magul, numele bărbatului care a făcut prima încercare a acestui păcat în istoria creştinismului, oferind bani apostolilor, pentru dobândirea puterii Duhului Sfânt.[2]

Simonie se săvârşeşte ori de câteori se dă sfânta împărtăşire în schimbul banilor sau al altor lucruri, când, exercitarea oricărei funcţiuni spirituale se face pentru bani, când se primesc călugări în mănăstire numai după achitarea unei anumite sume,[3] dar mai ales, constă simonia în hirotonirea şi hirotesia făcută pentru bani.[4] Tot simonie este săvârşirea hirotoniei sau hirotesiei pentru anumite servicii personale făcute episcopului, pentru consideraţiuni de rudenie, de prietenie, sau de orice intervenţie şi consideraţiune externă.[5]

Superioritatea şi sfinţenia darurilor spirituale este atât de mare încât nu poate fi pusă în cumpănă cu valorile materiale. Să ai tot aurul lumii şi toate comorile materiale, dacă eşti lipsit de bogăţia spirituală, dacă lipseşte *inima înfrântă şi smerită*, dacă lipseşte mărgăritarul credinţei şi vrednicia morală, nu poţi dobândi darul spiritual, pe care îl împarte Biserica celor ce prin credinţă şi fapte se fac vrednici de el. Banul şi averile materiale în general, nu pot fi luate în înţelesul de contra valori ale bunurilor spirituale, fiind între unele şi celelalte o deosebire de esenţă.[6] Deci orice încercare de comercializare a bunurilor spirituale bisericeşti constitue un sacrilegiu. Preoţia fiind darul Duhului Sfânt, nime nu poate negustori ceeace nu este al său, fără a ne-

---

1 N. Milaş, Drept. bis., op. cit. pag. 401.

2 Fapt. ap. VIII 18—20. „Şi văzând Simon că prin punerea mânilor apostolilor se dă Duhul Sfânt, a adus lor bani, zicând: „Daţi şi mie această putere, ca ori pe care voi pune mânile să ia Duh Sfânt. Iar Petru a zis către el: argintul tău să fie cu tine întru pierzare, căci ai socotit că darul lui Dumnezeu cu bani se agoniseste".

3 Can. 19 sin. VII ec.

4 Can. 29 ap. can. 22 Trulan.

5 N. Milaş, Drept. bis., op. cit. pag. 402. Grigore cel Mare, Omilia 4 şi 17 la Evanghelii, Grigore cel Mare, enciclica 26 (cartea V), enciclica 110 (cartea VII) Cf. Thomassin III, I, 49 şi 13.

6 Pr. C. Dron, op. cit. pag. 88.

cinsti dumnezeirea cea din Duhul Sfânt.[1] Simonia este calea ducătoare la gheena şi ceice o practică cinstesc argintul mai mult decât pe Hristos şi se fac urmaşi lui Iuda vânzând din nou pe Celce s'a răstignit pentru noi, iar mânile lor primind astfel de bani, se spurcă şi devin preţ al sângelui, spune Vasile cel Mare.[2] Gravitatea acestui păcat este atât de mare, încât nu socoteşte vinovat numai pe celce consimte să împărtăşească bunurile spirituale ale Bisericii în schimbul bunurilor materiale sau pentru alte favoruri şi scopuri streine de interesul Bisericii, dar consideră tot atât de vinovat pe celce consimte să primească pe această cale asemenea daruri, precum şi pe celce îndrăsneşte să intervină pentru săvârşirea acestui trafic.[3] Chiar şi numai promiterea de bani, sau de orice bunuri materiale, mobile sau imobile, pentru dobândirea darului preoţiei sau orice dar necesar mântuirii, constitue Simonie.[4] Simonia, contrazice Sf. Scriptură, care ne spune lămurit: „In dar aţi luat, în dar daţi[5] şi... „Nu puteţi sluji la doi domni... nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi lui Mamona".[6]

Incepând din veacul VI simonia a fost socotită un păcat tot aşa de mare ca şi erezia — *„simoniaca haeresis"*.[7] Patriarhul Tarasie, după sinodul VII ec. din 787, în scrisoarea pe care o trimite episcopului din Roma, Adrian, spune despre ceice admit simonia (πνευματομάχοι) că vor să facă pe Duhul Sfânt rob al lor, pentrucă vânzând un lucru, îl vinzi ca stăpân al acelui lucru, vânzând deci darurile Duhului Sfânt, vrei să fii stăpânul Sfântului Duh.[8]

Deşi, dela cea dintâi încercare a acestui păcat, Biserica a luat măsuri contra celor vinovaţi, totuşi păcatul a dăinuit şi în forme dechizate, spre regretul nostru, dăinueşte

---

[1] Marin Theodorian, Dreptul canonic oriental, vol. I, pag. 41. — (Bucureşti 1905).

[2] Can. 90 Vasile cel Mare.

[3] Can. 2 sin. IV ec.

[4] Vezi epist. enciclică a patriarh. Ghenadie către papa Romei, Sint. Aten. vol. IV pag. 370.

[5] Matei X, 8—9.

[6] Matei VI, 24.

[7] Κ. Μ. Ράλλη, Ποιν. δικ. pag. 327.

[8] Sint. Aten. vol. IV p. 375—385.

şi astăzi. După hotărârea pozitivă a canoanelor bisericeşti, atât clericul care împărtăşeşte darurile sfinte în schimbul altor daruri, cât şi celce le primeşte în forma aceasta, sunt supuşi pedepsei de caterisire.[1] Unele canoane sunt şi mai aspre, şi contra principiului iuridic „non bis, in idem" şi chiar contra canonului 25 Ap., hotărăsc şi caterisirea şi afurisirea celui vinovat de simonie.[2] Egumenul care prin simonie face primiri în mănăstire se caterisește şi izgoneşte din mănăstire.[3] La aceeaş pedeapsă sunt supuse, în cazuri similare, şi conducătoarele mănăstirilor de călugărițe.[4]

Ceice intervin pentru săvârşirea simoniei (mediatores) dacă sunt clerici se depun, iar dacă sunt laici, se anatemizează.[5]

Păcatul simoniei era pedepsit în timpurile vechi şi de puterea civilă.[6] Reese, deci, din cele spuse până acuma, că Biserica a aplicat totdeauna cele mai aspre sancțiuni pentru delictele generale bisericeşti, caterisind pe cleric şi afurisând pe laic. Luarea acestor măsuri a făcut ca viața morală a credincioşilor şi concepția despre religia creştină să rămână totdeauna la înălțimea care a stârnit admirațiunea atâtor indivizi, atâtor popoare şi generații creştine.

(Va urma). Pr. S. CÂNDEA

[1] Can. 2 sin. IV ec., can. 22, 23 Trulan şi epist. enciclică a patriarh. din Constantinopol Genadie I an. 459.

[2] Can. 29 şi 30 Ap.

[3] Can. 19 sin. VII ec.

[4] Acelaş can. 19 sin. VII ec.

[5] Can. 2 Halchidon. Vezi şi can. 4, 5 sin. VII ec., can. 90 Vasile cel Mare.

[6] Vezi nov. împăr. Leon I (an. 466), nov. Iustinian 123 cap. I şi nov. 137 cap. II, vezi K. M. Ράλλη Ποιν. δικ. pag. 333—334.

ACŢIUNEA MISIONARĂ A SIBIULUI ÎN AMERICA

La 17 Iulie 1904, fericitul Arhiepiscop şi Mitropolit *Ioan Meţianu* a adresat protopopilor din Arhiepiscopie o circulară, să i se recomande un preot destoinic, pe care să-l trimită în America la credincioşii, cari în iadul muncilor din fabrici câştigau bani scump plătiţi pentru urnirea nevoilor de-acasă. Al doilea act e scrisoarea către preotul Zaharia Oprea din Bandul de Câmpie, pe care Arhipăstorul Meţianu, dimpreună cu Consistorul de atunci l-au ales sol bisericesc. Iar al treilea act e textul cuvântării alcătuite de Mitropolitul Meţianu, pe care preotul Z. Oprea avea să-l rostească celor din America. Toate acestea se păstrează în arhiva consistorială din Sibiu şi au o importanţă istorică, arătând primele începuturi ale Sibiului în acţiunea misionară din America.

Această acţiune e un capitol important pentru Sibiu, ca centru bisericesc de intreprinderi misionare.

Căci importanţa Sibiului în istoria modernă a sfintei noastre Biserici nu se reduce numai la păstrarea constituţionalismului şi la apărarea autonomiei bisericeşti, ci mai ales în complexul experienţelor de a transforma sacra instituţie, spre a corespunde postulatelor misionare de azi şi astfel a justifica pe seama Bisericii dreptul de întâia naştere în viaţa neamului şi a statului nostru.

Cei treizeci de ani de experienţă misionară în America nu formează numai o perioadă de însemnate realizări bisericeşti, dar mai ales de lecţii, cum avem să întărim Biserica şi viaţa religioasă a creştinilor în împrejurările tulburi de azi şi din viitor. Timpul va alege, care din experienţele făcute vor fi acceptate de Biserică şi care nu. In tot cazul viaţa bisericească din America e plină de învăţăminte.

Arhiepiscopul şi Mitropolitul Ioan Meţianu nu a încercat să pătrundă în tainele viitorului, nici n'a prevăzut că acţiunea misionară, la care a angajat Biserica sa, îl va supravieţui. Bătrân, cum era în acel timp, se cugeta cum să termine clădirea catedralei în construcţie, să o sfinţească şi să o predea destinaţiei sale de lăcaş de închinare al „poporului". Se cugeta cu duioşie la zecile de mii de harnici muncitori, cari în America sunt străini şi să întindă peste ei aripa ocrotitoare a sfintei Biserici strămoşeşti. Impreju-rările din America, condiţiile grele de păstorire ale preoţilor misionari, infinitele adversităţi morale şi bisericeşti ale credincioşilor pretindeau studiu şi bătae de cap. Arhiepiscopul Meţianu a încredinţat celui mai tiner şi mai destoinic consilier al său, actualului Patriarh al ţării, să se îngrijească de afacerile bisericeşti din America. Acestea ar fi reclamat un bărbat, care să se consacre exclusiv lor, măcar în faza primă de organizare a coloniilor bisericeşti. Dar referentul de atunci al Americii avea multe alte însărcinări, iar cu afacerile bisericeşti de peste Ocean s'a ocupat tangenţial.

Eram preot misionar acolo şi de-acasă nu primiam îndrumările de ordin spiritual, misionar şi cultural, cari abia acum formează climatul nou al centrelor bisericeşti.

Problemele vitale ale vieţii religioase de azi le-au „văzut" în America preoţii noştri misionari, dar nu le puteau ataca. Clerul nostru pastoral a trăit pe marginile Molitvelnicului şi ale Liturghierului, recitând credeurile tradiţionale şi practicând ceremoniile bisericeşti. Vocea profundă a religiei striga din adâncuri infinite: „Vino, ascultă chemările sufletului! Vino, prin renaştere la consacrare! Vino, ascultă glasul lui Dumnezeu!" Ci în umbra dogmelor şi a ceremoniilor se torcea mai departe firul vieţii clericale până ce ne-am trezit de-odată că viaţa tradiţională nu mai corespunde împrejurărilor.

E de o mie de ori mai bine să fim copleşiţi de înfiorătorul glas al lui Dumnezeu, care ne cheamă la muncă nouă, decât să dăpănăm superficial exclusiv slujbele tradiţionale. Misiunea internă, catehizaţia în şcoală, instrucţia religioasă a adulţilor, desgroparea comorilor spirituale ale Sfintei Scripturi, formează justificarea existenţei clerului şi principalul titlu de drept la recunoştinţa neamului.

Când Biserica din Patrie — prin grija şi prin osârdia conducătorilor ei, — va deveni laboratorul de utilizare al tuturor zăcămintelor spirituale ale poporului nostru, ea va putea transmite ca un puternic centru de radiaţiune, influinţa sa binefăcătoare tuturor creştinilor noştri, ori unde soartea i-a plasat, în America şi pretutindenea dincolo de graniţele ţării.

In cele ce urmează, reproducem documentele iniţiale, amintite la începutul acestui articol:

TUTUROR PROTOPOPILOR

„In anii din urmă, călătorind mai mulţi poporeni de ai noştri, la America, unde se plăteşte lucrul mai bine, şi având noi datorinţă a ne interesa de păstorirea lor şi acolo în străinătate: ne-am propus a trimite la dânşii, pe timp de 4—5 săptămâni un preot, carele să-i cerceteze şi să le îndeplinească lipsele sufleteşti, şi apoi să se întoarcă iarăşi la parohia sa.

Dar fiindcă noi nu cunoaştem mai deaproape pe toţi preoţii noştri şi nici nu-i putem întreba: Te poftim şi pe D-ta a cerca să afli vre-un atare preot, în tractul submanuat şi a-l întreba fi-re-ar aplecat a intreprinde acea călătorie, pe spesele Consistorului? — şi apoi despre rezultat a ne raporta, în termin de 30 de zile.

Spre orientare mai observăm că pe lângă meritul ce şi-ar câştiga acel preot pentru biserică, poporenii noştri din America l-ar remunera în mod satisfăcător.

Al Dtale de binevoitor

IOAN, Arhiepiscop

In şedinţa consistorială dela 12 Septemvrie 1904, a fost ales ca sol dintre mulţi candidaţi, parohul Zaharia Oprea, către care Mitropolitul Ioan adresează următoarea scrisoare:

Parohului ZAHARIA OPREA,

în Bandul de câmpie

Onorate părinte,

„Una dintre multele noastre datorinţe pastorale este şi de a cerceta pe credincioşii noştri, ori unde s'ar afla ei, de a întări în

sufletul lor credința în Dumnezeu și în religia străbună, de a-i mângăia și a-i îndemna la fapte bune și la ferirea de cele rele.

Acea mare datorință o putem împlini, la poporenii noștri din Arhidieceza noastră, ori cercetându-i în persoană ori adresându-le scrieri pastorale: nu putem însă face aceasta față de poporenii noștri aflători în locuri și țări depărtate, unde n'avem nici biserici, nici preoți de ai noștri, decât cercetându-i din timp în timp, prin câte un preot trimis din partea noastră.

După datele ce avem, un însemnat număr de poporeni de ai noștri, fiind călătoriți în America, pentru câștigarea celor de lipsă la subsistența lor, și voind noi a ne împlini marea noastră datorință arhipastorală și față de aceia, în conțelegere cu Consistorul nostru, aflăm de bine a te însărcina pe D-ta să călătorești acolo, pe timp de 2—3 luni, ca să cercetezi pe acei poporeni ai noștri, să-i întărești în credința în Dumnezeu și în religiunea străbună, să-i sfătuești la purtări bune și la ferirea de rele, să-i sfătuești la conștiențioasă împlinire a lucrărilor, la care se angajează, să-i sfătuești a nu-și uita de patria mamă, de casa părintească, de rudenii și familie, pentruca după ce-și vor aduna cele de lipsă, pentru zile grele, să se reîntoarcă iarăși la ai lor.

Pe lângă acestea, la dorința lor — să faci rugăciunile uzuate, să-i împărtășești cu sfintele taine, iar când te vei reîntoarce acasă, să raportezi despre toate și deosebi despre rezultatul acelei călătorii.

După cari implorându-ți și ajutorul lui Dumnezeu și împărtășind și Sfinției Tale și prin Sfinția Ta și alor noștri de acolo, binecuvântarea noastră arhierească, am rămas al vostru al tuturor

Sibiu

de tot binele voitor
IOAN, Arhiepiscop

Vorbirea preotului trimis la poporenii noștri din America:

Iubiților frați,

„Dacă am intreprins și eu această călătorie lungă până aici, am făcut-o, de o parte ca să împlinesc o dorință a Presfințitului nostru părinte Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mețianu, iar de altă parte și ca să-mi împlinesc și eu o datorință, ce mi-o impune chemarea mea de a cerceta în numele P. S. Sale pe poporenii săi, aflători aici în această țară.

Înţelegând adecă P. S. Sa, că mulţi dintre fiii săi sufleteşti, pentru câştigarea celor trebuincioase la susţinerea vieţii, au venit aici, departe de ai lor, unde nu se află nici biserică, nici preoţi de legea şi limba noastră, iar de altă parte ştiind P. S. Sa, că oamenii în tot locul şi timpul au mare lipsă şi de mângăiere sufletească, de slujbe dumnezeeşti şi de sfaturi şi învăţături bune şi folositoare: m'a trimis pe mine să împlinesc acelea, să fac slujbele de lipsă, celor ce vor cere, să mărturisesc şi să cuminec pe ceice ar dori acestea şi apoi după putinţă, să le dau şi nişte sfaturi bune părinteşti.

Iată dar iubiţilor, scopul venirii mele. Precum vedeţi, eu n'am venit să rămân aici cu voi, pe timp mai îndelungat, ci am venit numai să vă cercetez, cum cercetează părintele pe fiii săi, numai să vă mângăiu în greutăţile şi singurătatea voastră, să vă împlinesc slujbele ce doriţi şi să vă dau învăţăturile de lipsă, apoi să mă reîntorc iarăşi acasă.

Şi ce alta să vă spun decât că dacă soartea şi împrejurările v'au silit a veni aici, pentru câştigarea celor de lipsă, la susţinerea vieţii, oricât de bine v'ar merge aici, să nu uitaţi nicicând locul naşterii voastre, locul în care aţi văzut prima dată lumina lumii acesteia, locul naşterii voastre, care adăposteşte osemintele şi ţărâna părinţilor voştri şi care va adăposti şi pe ale voastre. Şi aşa să nu întrelăsaţi a vă reîntoarce iarăşi la vetrele voastre, la părinţii, fraţii, copiii şi alte rudenii ale voastre. Căci oricât de bine v'ar merge aici, tot streini veţi fi în acest pământ şi tot lipsiţi veţi fi de biserica străbună, pe când la voi acasă sunteţi moşteni din moşi şi strămoşi.

Dacă însă soartea v'a adus aici, în astă mare depărtare şi străinătate, dacă aţi lăsat unii case, alţii părinţi şi fraţi, alţii soţii şi copilaşi, pentru a vă câştiga cele de lipsă pentru zile grele şi de bătrâneţe, ascultaţi sfatul meu părintesc: Siliţi-vă la lucrul vostru, lucraţi cu tragere de inimă, nu numai ca ei stăpânii să aibă folos şi să vă răsplătească după silinţa voastră; dar şi pentruca Dumnezeu — care ştie şi vede toate, — tot numai după vrednicia voastră vă va ajuta şi răsplăti.

Însă nu este destul numai să lucraţi cu strădanie ca să câştigaţi mai mult, ci trebue să şi cruţaţi agonisita voastră, nu o cheltuiţi pe beutură, pe haine scumpe şi pe alte lucruri netrebnice, fără de care puteţi fi; ci gândiţi-vă că dacă aţi venit atâta cale cu multe primejdii şi de viaţă, dacă v'aţi înstrăinat pe ani de zile de iubiţii

voştri de acasă, atunci câştigul de aici vă va asigura viitorul ca să puteţi trăi mai liniştiţi.

Dar fiindcă la toate acestea, pe lângă silinţa voastră se mai cere şi darul şi ajutorul cel puternic al lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu îl dă numai celorce se roagă cu credinţă şi fac fapte bune, rugaţi-vă şi voi lui Dumnezeu, seara, dimineaţa înainte şi după mâncare şi totodată feriţi-vă de rele şi faceţi bine. Nu lăcomiţi la cinstea, la averea, la casa altuia, că ce ţie nu-ţi place altuia nu face. Din contră ajutaţi-vă unii pe alţii, sfătuiţi-vă unii pe alţii, ca să vă binecuvinteze Dumnezeu toate lucrurile şi agonisita voastră.

* * *

Arhiva consistorială din Sibiu cuprinde o bogată corespondenţă a emigranţilor români din America şi date preţioase cu privire la înfiinţarea bisericilor din coloniile româneşti.

Semnificaţia acestor documente constă în faptul că credincioşii noştri n'au trecut Oceanul numai cu braţe harnice de muncă, ci cu toate comorile religiei strămoşeşti, pe care Biserica noastră avea să le utilizeze, nobilitând viaţa şi conştiinţa demnităţii fiilor săi.

TR. SCOROBEŢ

„CU SUFLETUL LIPIT DE ŢĂRÂNĂ“...

Intr'o zi, era Duminecă, tinereţea mea îndelung înăbuşită de suferinţi, s'a simţit deodată, vioae şi veselă. Era gata să uite zilele lungi de durere şi să năvălească în lume, să-şi caute tovarăşii bucuriilor de odinioară. O, câtă putere de vraje are un ceas de bucurie asupra vieţii noastre trudite!...

Dar după primii paşi a trebuit să-mi iau seama că e zadarnică orice bucurie care nu încape în marginile trupului meu firav. Căci în vremea de acum „sufletul meu e lipit de ţărână“ (Psalm 118, 25); iar bucuria, bucuria vieţii de aici, nu poate fi afară de bătăile inimii. Sufletul nu se poate bucura fără trup căci e lipit de ţărâna lui.

De aci porneşte tragicul, unic în univers, al existenţei noastre. Sufletul se sbate, disperat, între neîmplinirea trupului vecinic poftitor, de care se simte legat — şi între căutarea şi împlinirea de sine.

In lupta aceasta de sine, cu sine, grozavă şi întunecată, — omul cedează, uşor, ademenirilor simţurilor. Priveliştea lumii şi minciunile vieţii înăbuşesc în om orice pornire de eliberare spirituală. Dar spiritul pus în lanţuri se frământă surd, iar sângerările trupului, spaima lui în faţa morţii, îl eliberează furtunatec şi viaţa lui, părăginită, se cere curăţită şi înălţată pe înălţimile împlinirilor de sine.

Şi de acum începe răfuiala cea mare. Confruntarea aceasta supremă şi înfricoşetoare, a vieţii cu moartea, a fiinţei cu nefiinţa, a spiritului cu materia, — de cele mai multe ori zăpăceşte pe omul nepregătit. Dincolo de orice raţionament şi dincolo de orice înţelegere omenească a lumii, pentru necredincios se deschide haosul negru al nefiinţei, perspectiva halucinantă a morţii eterne, iar pentru credincios se aprinde lumina vieţii celei adevărate a sufletului în apropierea Ziditorului său.

Neputând înţelege o viaţă în afară de trup şi văzându-şi-l pe acesta ameninţat în existenţa lui, cel care n'a cunoscut pe Isus viu, acela nu poate suporta lichidarea groaznicei minciuni în care s'a complăcut. Şi cuprins de nebunie, căci toate ale lumii i se amestecă, torturant, înaintea ochilor tulburi — şi ne mai putând suporta chinul întunericului din el şi din afară de el, îşi grăbeşte ceasul din urmă, aruncându-se în nefiinţă.

Iată unde duce minciuna vieţii. Dar, Doamne, tu ai cunoscut primejdia aceasta pentru oameni şi ai trimis proroci, în vremea de demult, iar acum, în urmă, ai trimis pe însuşi Fiul Tău, ca să-i ferească de chinul abisului necunoştinţii adevărului. Ai aprins lumii prin veacuri şir de luminători, ca să scapi pe oameni de marea primejdie.

Iar primejdia cea mare e viaţa lumii, e lumea. Noi suntem *în lume* dar nu suntem *din lume*, pentrucă nu ne-a făcut lumea. Noi suntem „cu sufletul lipit de ţărână", dar nu suntem ai ţărânei, pentrucă ţărâna nu s'a putut face pe sine, necum să ne facă pe noi cari nu suntem numai ţărână. Deci, dacă suntem în trup nu trebuie să facem numai cele ale trupului. „Nu iubiţi lumea, nici lucrurile din lume. Căci tot ce este în lume: pofta firii pământeşti şi lăudăroşia vieţii nu este dela Tatăl, ci din lume" (I Ioan II, 15—16).

Deci noi avem un Creator, un tată, a cărui voe trebuie să fie legea noastră. Dar noi trăim între lume şi Dumnezeu, între cer şi pământ, între moarte şi viaţă şi avem totodată, spre tulburarea noastră, conştiinţa acestei poziţii în Univers. Ne dăm seama de toate şi avem libertatea să alegem. Din libertatea aceasta însă ni se trage tot binele dar şi tot răul. Căci deşi avem libertate şi deşi putem deosebi calea legii noastre, totuş nu avem *puterea* să ne împlinim legea. Căci suspendaţi între cer şi pământ dăm din mâni şi din picioare ca într'o pedeapsă apocaliptică: nu putem prinde în mâni decât arătări de aburi, iar picioarele nu găsesc un punct de reazim. Deci trebuie să părăsim situaţia asta de chin şi echivoc. De fapt poziţia aceasta grozavă e numai un punct de trecere, o zonă de purificare, între cer şi pământ.

Dacă rămânem pe pământ, în „lume", am părăsit cerul; să ne ridicăm la cer, aripile ne sunt de ceară şi ni se

topesc îndată. Iată, acesta e cercul vițios al neputinței noastre, de care vorbiam. De aci urmează că noi mai repede rămânem pe pământ, mai ales că noi îl simțim tare sub tălpi: „sufletul ne este lipit de țărână".

Dar dacă noi nu ne putem înălța la cer, iacătă minunea minunilor, cerul s'a îndurat spre neputința noastră și s'a coborât la noi. Isus Hristos ne-a arătat calea izbăvirii noastre și s'a făcut nouă scară la cer, coborând totodată, pe pământ, împărăția cerurilor. In această împărăție a cerurilor din Predica de pe Munte (Matei V—VIII) se realizează armonia perfectă între trup și suflet. Sufletul lipit de țărână își capătă libertatea lui de viață în Domnul său; puterile lui cresc pe calea de foc a iubirii creștine, iar trupul recunoaște micimea sa și se nevoiește a fi ascultător virtuților sfințitoare.

Omul celor 9 fericiri nu mai iubește lucrurile lumii, pentrucă le cunoaște deșertăciunea. Iar viața lui devine ușoară, pentrucă este eliberată de povara dorințelor nebune; devine plăcută, pentrucă sufletul se deslipește, pe încetul, de țărână și se apropie de Creator. Și astfel viața de aici capătă un sens, iar bucuria noastră nu se va lua dela noi (Ioan XVI 22).

O, suflete al meu, nu te înspăimânta de neîmplinirea țărânei de care te simți, încă, lipit. Nu suspina după priveliștea lumii, căci „lumea și pofta ei trece, dar cine face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (I Ioan II, 17).

Asta s'o știi tu în mijlocul suferințelor tale de acum.

NICOLAE VONICA

MIŞCAREA LITERARĂ

Prot. Sergie Bulgakov: MIELUL LUI DUMNEZEU. Despre Teandria, partea I. Ymca Press 1933. Pag. 468 (în ruseşte).

Despre cea mai nouă carte a sa, Prot. Sergie Bulgakov îşi face următorul autoreferat în revista „Putj", Nr. 41 (Nov.—Dec. 1933) pg. 101—105:

„Ideea conducătoare de bază a autorului este Teandria (nu pot forma un cuvânt românesc potrivit pentru rusescul: Bogocelovecestvo, germ.: Gott-Menschheit; e un derivat dela Dumnezeu-Omul şi se referă la strânsa unitate care se realizează între Dumnezeu şi om nu numai în persoana lui Isus Hristos, ci în genere între Dumnezeu şi omenire; literal s'ar traduce: Dumnezeu-Omenitate, cuvânt care nu sună potrivit în româneşte (Nota tr.), adecă deplina unire a Dumnezeirii şi a omenirii în Hristos şi apoi, în general, a lui Dumnezeu şi a lumii. De aceea tema lui o formează teologia calcedoneană. Tendinţa lui este îndreptată atât împotriva panteismului, cât şi împotriva transcedentalismului protestant. Problema lui este cea hristologică: cum *a fost posibilă* întruparea lui Dumnezeu, ce presupune ea şi ce implică în sine. Autorul începe cu o largă introducere patristică. El aflä problema hristologică pusă mai întâi de Apolinarie din Laodicea. După el, şcoalele din Alexandria (sf. Ciril) şi din Antiochia (Teodor din Mopseustia, Nestorie, Teodoret şi alţii; de aceasta se apropie într'un anumit înţeles şi papa Leon cel Mare) exprimă dialectic, ca teză şi antiteză, învăţătura despre unitatea şi dualitatea firilor în Hristos. Antitetica aceasta e depăşită de *sinteza* dogmei calcedonene despre dualitatea naturilor într'un singur ipostas. Dar nici aci n'avem decât o sinteză dogmatică, nu una teologică; sinteza teologică rămâne până azi să fie căutată de cugetarea teologică. Incercarea lui Leontie de Bizanţ în învăţătura despre „en-ipostasierea" celor două naturi în Logos este numai o construcţie formală, scolastică, imprimată de aristotelism, şi nu poate satisface cugetarea contemporană. Sf. Ioan Damaschin nu aduce idei teologice nouă în creştinism, ci numai rezumă pe antecesorii săi. Certele monotelite şi ditelite, împreună cu definiţia sinodului VI ecumenic, se mişcă pe planul teologiei anterioare şi nu duc mai departe doctrina hristologică, ci numai dau formulei calcedonene o expresie mai concretă în ce priveşte dualitatea nu numai a naturilor, ci şi a voinţelor, chestiunea teologică fiind lăsată într'o stare nedeplin elucidată. Excepţie oarecare face Maxim Mărturisitorul. După el cugetarea creatoare în domeniul hristologiei decade şi sinteza dorită în doctrina despre Hristos rămâne pe seama viitorului şi, în parte, şi a epocii noastre.

Intrebarea fundamentală a hristologiei este: cum se poate înțelege unirea celor două naturi, a celei dumnezeești și a celei omenești, în unicul ipostas al Logosului, nu numai din laturea negativă, cum a fost determinată în dogma calcedoneană — patru negațiuni: nedespărțit, neamestecat, neschimbat, neîmpărțit — ci și din cea pozitivă? Care este nu numai *nu* al sinodului din Calcedon, ci și *da* al lui? In construirea hristologiei autorul se sprijinește categoric și deschis pe sofiologie, pe învățătura despre Ințelepciunea dumnezeească vecinică și creată. Sf. Treime are natură sau usie, care este nu numai adâncul inepuizabil al vieții, ci și autodescoperirea Dumnezeirii (Dumnezeu se descoperă, se revelează Sieși (N. tr.) și în acest înțeles din urmă usia este Sofia. Sofia este tot-unitatea (Alleinheit), plenitudinea imaginilor ideale ale Logosului, cărora le aparține și realitatea, ea e și frumusețea în Duhul Sfânt. Ea este plenitudinea vieții dumnezeești și în acest înțeles este lumea dumnezeească. Ca autodescoperire a dumnezeirii, ea nu este ipostas, ci aparține ipostasului întreit, e ipostasiată, iar ipostasul nemijlocit întors spre Sofia este Logosul. Dar tot-unitatea ideală din Logos e desăvârșită și de aceea și ipostasiată prin Duhul Sfânt, iar ambele persoane descopere pe Tatăl. In felul acesta în usie, ca Sofie, se realizează viața uniființială și nedespărțită a Sf. Treimi. Ea este ens realissimum, ca lume dumnezeească ce are eternitate dumnezeească. Ea este Slava dumnezeească, ca fericire dumnezeească din iubirea trisipostatică a lui Dumnezeu față de Dumnezeirea Sa. Ea este Omenitatea dinainte de veac, ca imagine originală după care s'a făcut omul, și Cuvântul este în acest înțeles Omul ceresc, chiar înainte de întrupare. Ințelepciunea dumnezeească, fiind chipul primordial etern al lumii create, în Dumnezeu, este fundamentul existențial și cuprinsul creațiunii, chip care cufundă în devenire. Lumea dumnezeească și creată se rapoartă întreolaltă ca Sofia eternă și creată. Identice în ce privește fundamentul, ele sunt deosebite în ce privește modul existenței.

Primul mod există dinainte de veac în Dumnezeu, al doilea, ca izbucnind „din nimic", este unul în devenire, totuși și pentru el Sofia este și fundament și cauză finală și entelechie. Lumea creată are centrul său în om, creat după chipul Logosului dumnezeesc. Omul are spirit necreat ieșit din Dumnezeu și chemat de Dumnezeu la existența ipostatică, și natură, care este lumea, ca Sofia creată, în organismul său psicho-fizic. Sofia în Creator și în creatură este acea punte care unește pe Dumnezeu cu omul și în această *unitate* a ei constă afirmativul *da* al sinodului calcedonean, baza întrupării lui Dumnezeu. In Hristos, ca spirit ipostatic, necreat, e prezent însuși ipostasul al doilea, Logosul, iar naturile lui cele două sunt Sofia dumnezeească și Sofia creată, omenitatea cerească și pământească — unul și acelaș principiu în două moduri, de plenitudine dumnezeească și de devenire creată.

De aceea aceste două naturi pot să se rapoarte pozitiv între ele, prin comunicarea însușirilor, comunicatio idiomatum, îndumnezeindu-se natura creată prin cea dumnezeiască. Sofia ca

teandrie este fundamentul ontologic al întrupării dumnezeeşti, care face înţeleasă propoziţia „Cuvântul s'a făcut trup" (Ev. Io. 1, 3). Din acest punct de vedere se înţelege şi acea identificare a celor două numiri: *Fiul lui Dumnezeu-Fiul Omului*, date lui Hristos în Evangheliile despre Dumnezeu-Omul. Unirea celor două naturi în viaţa unică a unei persoane poate fi înţeleasă numai pornind dela ideea autoumilirii (kenozis) naturii dumnezeeşti în Dumnezeu-Omul până la măsura naturii omeneşti. Această kenoză totuşi trebue înţeleasă nu ca o părăsire de către Logos a Dumnezeirii Sale (cum se face în teoriile kenotice), ci ca o părăsire de către El a Slavei dumnezeeşti, a plenitudinei vieţii sofianice prin cufundarea în devenire. Această cale a umilirii o urmează Hristos până când natura Sa omenească devine capabilă să primească preamărirea. Inomenirea Logosului prin primirea măsurilor naturii omeneşti, ca părăsire a plenitudinii vieţii şi Slavii dumnezeeşti, „coborârea din cer" constă în aceea că limita omenescului, reală pentru El, se face şi limită a Lui. De aceea e real progresul Lui omenesc şi neştiinţa şi rugăciunile. Iar facerea de minuni avem s'o privim nu ca manifestarea puterii dumnezeeşti asupra lumii, ci numai ca acţiunea teumaturgului pneumatofor, după analogie cu facerea de minuni a oamenilor. In lumina acestei idei generale a coborârii autoconştiinţii dumnezeeşti până la măsura celei omeneşti avem să înţelegem chipul evanghelic al lui Hristos cu autoconştiinţa lui divino-omenească. Liniile aceleaşi teandrii sunt prezente şi în învăţătura despre cele 3 serviri ale lui Hristos. In parte, în servirea profetică se arată omenitatea Sa; adevărul dumnezeesc vorbeşte despre Sine oamenilor nu ca ieşind din persoana Sa dumnezeească proprie, ca Dumnezeu, ci după tipul profeţilor, deşi într'un mod cu desăvârşire superior acelora, — nu ca Dumnezeu, ci ca „rob" şi învăţător, ca Dumnezeu-Om în om şi prin om manifestându-şi Dumnezeirea Sa. La slujirea lui profetică se referă şi toate *faptele* Lui, şi facerea de minuni, cari au fost proprii şi altor profeţi. Dar cuprinsul principal al propoveduirii Lui profetice este El însuşi şi chipul Lui teandric. In slujirea arhierească a ascultării jertfelnice în iubire faţă de Tatăl şi de oameni însemnătate principală are răscumpărarea, înţeleasă tot ontologic. Intruparea lui Dumnezeu nu e numai un mijloc pentru răscumpărarea de păcate, ci şi înălţarea omului la teantropie, la care e chemat prin creaţiune. Omul, fiind fiinţă creată, Sofia creată, s'a despărţit de Dumnezeu printr'o prăpastie de netrecut, care se tot adânceşte în urma păcatelor ca urmări ale nestatorniciei creaţiunii. Dumnezeu-Iubirea, făcând pe om, ia asupra Sa, în sfatul cel dinainte de veac, răspunderea Creatorului pentru restabilirea creaţiunii, nestatornică în libertatea ei. Prin jertfa mielului, care se jertfeşte dinainte de veac, El mântueşte natura creată şi o scapă de nestatornicia păcătoasă, înălţând pe dumnezeu-omul la teandria destinată lui. Mântuirea însă nu este numai operă a persoanei a doua, ci un act unitar al întregii Sf. Treimi. Dumnezeu-Omul în virtutea unităţii naturii Sale omeneşti

cu natura universal-omenească, se identifică cu Adam cel vechiu şi prin puterea iubirii împreună pătimitoare face păcatele aceluia ale Sale. El primeşte asupra Sa mânia care apasă asupra aceluia, întrunind în Sine şi perzistenţa în Dumnezeire şi moartea. Această primire a paharului morţii pentru păcat se îndeplineşte spiritual în Getsimani, iar trupeşte pe Golgota şi se încheie cu moartea. Hristos primeşte suferinţa trupească şi spirituală ca un echivalent al tuturor chinurilor iadului pentru păcate, şi prin aceasta goleşte puterea păcatului, îl face ca şi când n'ar exista, împacă cu Dumnezeu pe oamenii cari, prin libertatea lor, voiesc să primească şi să-şi însuşească această împăcare, această mântuire. Dumnezeu preamăreşte pe Hristos, pentru această ascultare jertfelnică prin care El restabileşte pe om şi îl face vrednic şi capabil să primească preamărirea. Ultima se arată în învierea şi înălţarea cari se realizează prin Tatăl cu puterea Duhului Sfânt, dar şi cu puterea corespunzătoare teandrică a lui Hristos însuşi. Proslăvirea aparţine de aceea tot servirii arhiereşti şi presupune încă neîncheierea kenozei, care definitiv e învinsă numai prin aşezarea de-a dreapta Tatălui. Ce mai rămâne pe seama servirii *împărăteşti?* Spre deosebire de celelalte două anterioare, aceasta nu se arată ca încheiată, ci se prelungeşte, până ce Impărăţia lui Hristos nu se realizează deplin în lume şi nu o predă Tatălui. Demnitatea împărătească a lui Hristos s'a manifestat numai ca o semnalare a ei în intrarea Sa împărătească în Ierusalim. Ea se realizează în lume cu puterea lui Hristos prin slujitorii Lui credincioşi, şi Apocalipsul cuprinde simboalele acestei instăpâniri în lume, căci ea are să se manifeste sensibil pe pământ înainte de sosirea sfârşitului, mai înainte de-a se încheia veacul acesta.

Părţile următoare ale operii despre Teandrie vor fi dedicate învăţăturii despre Duhul Sfânt, eclesiologiei şi eshatologiei".

Traducere de Dr. D. STĂNILOAE

A. D. Sertillanges, O. P. DIEU OU RIEN? Paris, Flammarion 1933. Vol. I 258 p. Vol. II 216 p. 12 fr. fiecare volum.

Dumnezeu sau nimic, este titlul unei lucrări de filosofie creştină, care într'o vreme de adânci zguduiri sufleteşti şi sociale, apare deosebit de semnificativ. Este tocmai dilema în care se află epoca şi generaţia noastră, care îşi caută echilibrul moral şi spiritual, pierdut în urma unor teorii şi concepţii ştiinţifice, filosofice şi politice pripite şi false.

Care este starea de credinţă sau necredinţă a timpului nostru, o exprimă prima propoziţie a cărţii, în care autorul face constatarea judicioasă, că *societatea noastră este pe cale de a pierde pe Dumnezeu şi, în acelaş timp, de a-l regăsi.* Il pierde lumea care nu mai ştie de unde vine lumina, dar îl regăseşte omul care ştie să-şi salveze, prin raţiunea inimii, valorile spirituale deasupra cărora tronează Dumnezeu.

Dumnezeu este cauza primară, suprema Fiinţă, primul motor.

El este principiul şi scopul universului şi al ordinei din lume, — principiul transcendent şi cugetător şi personalitatea morală suverană a cosmosului şi a vieţii. *Fără Dumnezeu nu este nimic.* „Sau totul este fără raţiune şi complet nepătruns, sau totul este în Dumnezeu" (I p. 119). Cine crede în bine, trebue să creadă şi în Dumnezeu. Cine admite principiul moral şi civilizaţia, crede în Dumnezeu. Viaţa morală şi intelectuală este legată de ideea de Dumnezeu. Viaţa adevărată este o aspiraţie spre Dumnezeu, iar binele este un caracter alui Dumnezeu. Hazardul nu are nici conştiinţă, nici memorie (I. Bertrand). Conştiinţa şi memoria sunt atribute ale lui Dumnezeu. Încât, conclude Sertillanges, *Dumnezeu sau nimic,* — aceasta este dilema mea intimă, dilema umanităţii, după cum este şi a vieţii universale.

Ar trebui să extindem prea mult recenzia, ca să putem rezuma aci cuprinsul unei astfel de lucrări, în care un distins membru al Institutului Franţei analizează şi expune marile probleme ale vieţii şi ale lumii în lumina unei raţiuni care nu a cunoscut pervertirea logicei. Arătăm numai titlurile celor opt capitole, pentru a ne face o cât de sumară idee despre însemnătatea lor:

I. Dumnezeu şi lumea. (1. Fiinţa primară; 2. Primul Motor; 3. Principiul ordinei: finalitatea; cosmosul; hasardul şi infinitul timpului; evoluţia; materialismul evoluţionist; evoluţia creatoare; rezumat; o obiecţiune alui Kant, — Dumnezeu arhitect nu creator; panteismul evoluţionist; imanenţa sau transcendenţa lui Dumnezeu; ideile lui Dumnezeu; evoluţionism şi creaţionism) — 100 pag.

II. Dumnezeu şi originea omului (locul omului în viaţa generală; omul mărturia spiritului în natura generală; omul mărturie a Spiritului pur) p. 101—149.

III. Dumnezeu şi cugetarea (sensul şi extensiunea cercetării noastre; adevărul şi materialismul; adevărul şi ştiinţa; confirmări particulare; concluzie) p. 150—191.

IV. Dumnezeu şi moralitatea (1. Justificarea binelui; primatul dovezilor morale; obligaţiunea binelui; interpretările false ale binelui; binele moral şi determinismul; utilitatea şi insuficienţa moralelor pozitive; soluţia; ordinea morală a lumii; obiecţiunea răului; sancţiunea binelui. 2. Garanţiile binelui, teoretice şi practice) p. 192—254.

Vol. II, cap. I. Dumnezeu şi dorinţa omului. (1. Voinţa de a trăi: scurtimea; caducitatea vieţii; explicaţiuni insuficiente; explicaţia adevărată. 2. Pofta de fericire; neantul vieţii; constrângeri exterioare şi interioare; insuficienţa obiectivelor noastre, — de-a satisface apetitul de viaţă; spre ce tindem noi în chip real; diverse mărturii: ştiinţa, puterea, bogăţia, iubirea, viaţa socială, progresul, chiar şi răul; pesimiştii, mediocrii; spre ce năzueşte dorinţa infinită; realitatea idealului) 68 p.

II. Dumnezeu şi ordinea socială. (1. Faptul social: trei aspecte ale chestiunii: faptul social, legătura socială şi finalitatea socială; societatea ca fapt natural şi consecinţa acestui fapt. 2. Legătura socială: elementul dublu al acestei legături: omul şi natura; prietenia

socială; puterea. 3. Finalitatea socială: necesitatea unui ideal social; binele social şi justificarea lui; binele social şi practica lui; guvernanţi şi guvernaţi; cazul particular al democraţiei) p. 69—118.

III. Dumnezeu şi civilizaţia (dovedeşte faptul civilizaţiei pe Dumnezeu? Se justifică efortul civilizaţiei fără Dumnezeu? Garanţiile divine ale civilizaţiei; „criza" actuală; remediul ei prin organizaţie, — „se face apel la organizaţie... Crede cineva posibil să se stabilească o societate îngerească, dintr'un grup de demoni?" — remediul prin lege; ceeace în chip real ne lipseşte: domnia binelui sub egida lui Dumnezeu; este Dumnezeu duşmanul vieţii? Dumnezeul creştin; Dumnezeu şi ordinea internaţională; eşecul posibil al vieţii; ultimele progrese) p. 119—179.

IV. Cazul ateului (afirmarea inevitabilă a lui Dumnezeu; mărturia universală; cazul moral al ateilor falsi; cazuri diverse de ateism păcătos; obiecţiunea răului; opţiunea necesară, — credinţa în Dumnezeu nu poate în chip real să fie evitată; condiţiunile căutării lui Dumnezeu în natură şi în noi), p. p. 180—216.

Acesta este cuprinsul bogat al lucrării cu titlul atât de sugestiv: *Dumnezeu sau nimic?* Din ea desprindem limpede raportul teismului cu sistemele actuale de cugetare opuse lui şi răspunsurile critice pe cari trebue să le primească astfel de sisteme din partea cugetării obiective. Un astfel de studiu este cu atât mai necesar, cu cât am ajuns ca Romanii de pe vremea lui Tit Liviu, când nu mai puteau suporta nici viciile nici remediile lor. Dacă mai adăugăm la vicii erorile pe cari le facem, iluziile pe cari le urmărim, patimile şi dorinţele nebune pe cari le împlinim, — avem diagnosticul răului de care suferim şi care ne sapă groapa.

Cum poate să înflorească pământul, dacă am închis *izvorul* culturii şi al civilizaţiei, care pleacă din Dumnezeu şi se întoarce la Dumnezeu? Fără ideea de Dumnezeu nu este nici adevăr, nici libertate, nici moralitate, nici omenie, nici viaţă. Fără Dumnezeu totul este pustiu, haos şi moarte. Fără credinţa în Dumnezeu, omenirea confirmă cuvântul Ecleziastului: *Deşertăciunea deşertăciunilor! Toate sunt deşertăciune. Ce foloseşte omul din toată osteneala sa, cu care se trudeşte sub soare?...*

Se vorbeşte despre torţa de lumină, care se transmite din generaţie în generaţie. Dar câţi oameni se mai întreabă: *spre cine, sau spre ce alergăm?* „Toate valorile noastre sunt în dependenţă de Dumnezeu; nimic nu se susţine fără Dumnezeu (II. p. 138—39). Totul trăeşte şi se susţine prin Dumnezeu, — nu prin Dumnezeul filosofilor şi al savanţilor, ci prin Dumnezeul lui Avram, Isac şi Iacob, prin Dumnezeul Bibliei.

Dumnezeu sau nimic, este un adevăr practic, ca şi teoretic. Stăpânirea raţiunii asupra cărnii nu este asigurată decât prin domnia lui Dumnezeu asupra raţiunii teoretice şi practice, raţiunea fiind reflexul lui Dumnezeu.

Intre Dumnezeu şi nimic nu se poate alege. Alternativa e clară. Dumnezeu este totul, în toate şi peste noi toţi. Mărturisirea Lui trece din neam în neam şi din veac în veac.

Credinţa în Dumnezeu a fost şi rămâne ideea forţă a culturii şi fundamentul întregii vieţi omeneşti. Fără El nu este nimic. Chiar şi răul duce la concluzia existenţei Lui. De aceea suntem încredinţaţi, că epoca şi generaţia noastră numai prin *Mâna Lui* va primi binecuvântarea şi pacea dorită. Căci El este Alfa şi Omega în lume şi viaţă, din veac şi până în vecii vecilor. Pr. IL. V. FELEA

Preot Cicerone Iordăchescu: ISTORIA VECHII LITERATURI CREŞTINE (Primele trei veacuri până la 325). Partea I. Iaşi 1934. Pag. 216. Lei 180.

Importanţa literaturii patristice pentru studiul teologic ortodox şi pentru cultura creştină peste tot este incontestabilă. Fiindcă această literatură cuprinde învăţătura scrisă a celor mai distinse personalităţi ale vieţii creştine din primele veacuri ale erei noastre.

Cunoaşterea ei se impune deci în primul rând preoţilor şi'n al doilea oricărui cărturar ortodox.

Vrând să înlesnească această cunoaştere obştii noastre cărturăreşti, părintele C. Iordăchescu, profesor la Facultatea de teologie din Chişinău, a compus cartea cu titlul de mai sus, carte care ne desvălue, fireşte sumar, mai ales învăţătura de credinţă a scriitorilor mari şi mici din primele trei veacuri creştine. Ea îmbie însă cititorului şi datele mai importante biografice şi bibliografice, cari alcătuesc un preţios îndreptar pentru oricine vrea să se dedice unui studiu mai aprofundat al vechii literaturi creştine. Pentru care pricină cartea părintelui C. Iordăchescu va face mari servicii mai ales tineretului nostru teologic. N. C.

Dr. D. Stăniloae: IN ZADAR: STATUTUL ORGANIC-ŞAGUNIAN. Sibiu, 1933. Tiparul Tipografiei Arhidiecezane.

Broşura aceasta de 30 pagini a dlui prof. Stăniloae dela Academia teologică „Andreiană“ din Sibiu, a apărut, mai întâi, ca articol de fond în coloanele „Telegrafului Român“. Insă, la dorinţa I. P. S. Sale păr. arhiepiscop şi mitropolit Nicolae, articolul a fost tipărit şi ca broşură aparte.

Cauzele, cari au determinat pe valorosul profesor să publice articolul cu titlul de mai sus, sunt următoarele:

Prin luna Ianuarie din anul trecut, începuse a se răspândi un svon prin presă, anume că Statutul Organic n'ar fi operă şaguniană, ci că ar fi o operă francmasonică. Şi aceasta pentrucă, la Congresul naţional-bisericesc al Mitropoliei ardelene din 1868, preşedintele comisiunii de 27 membri, (câte 3 clerici şi 6 mireni din fiecare eparhie), comisie care a studiat proectul de statut pre-

zentat de Şaguna, înainte de ce a fost înaintat plenului Congresual, a fost francmasonul Gh. Ioanovici.

Deşi lumea serioasă n'a dat nici o atenţie acestui svon neverosimil, totuşi dl prof. Dr. Stăniloae, cu recunoscuta-i competinţă a căutat să pună chestiunea la punct, arătând că, deşi a fost preşedintele comisiunii de 27, Gh. Ioanovici n'a avut un rol important la compunerea Statutului Organic.

Dsa, după o minuţioasă comparaţie a textelor, a dovedit că proectul de statut elaborat de Şaguna, a ieşit din sânul comisiunii de 27 şi din plenul Congresului aproape fără nici o modificare esenţială. Nici comisia şi nici congresul „n'au schimbat nimic din concepţiile ortodoxe-canonice ale marelui mitropolit".

Aceluia, care încă mai are vre-o nedumerire în această privinţă, cărticica îi stă la dispoziţie, pentru deplină edificare.

Diacon I. ILIE

DARURILE DUHULUI SFÂNT — opt predici de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*, episcopul Aradului. Pag. 60. Preţul Lei 15.

In sărbătorile Rusaliilor din acest an, P. Sf. Sa a vizitat opt comune din eparhie, în 2 zile, slujind şi predicând. E acelaş apostolat, pe care îl îndeplineşte de 9 ani, din sat în sat, până acum în 370 de biserici.

„Cu vreme şi fără vreme mă ostenesc pentru voi — spune P. Sf. Sa celor dintâi la cari a descălecat — şi precum soarele alungă întunerecul de peste codrii cu poiene, am venit să alung din sufletele voastre întunerecul zilelor grele şi să primiţi puterea, focul şi lumina Duhului Sfânt".

Cu acelaş avânt şi căldură în cuvânt răspândeşte, din izvoarele darurilor Duhului Sfânt, lumină în familii, mai multă bunătate în inima pruncilor, pace şi înţelegere în viaţa satelor şi uşurare în suflete — „ca să se ruşineze cei ce găsesc de rău viaţa noastră cea întru Hristos". (I Petru 3, 16).

PĂRINŢII MEI, de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*, episcopul Aradului, Pag. 76. Preţul Lei 40.

Cu duioşie de fiu recunoscător zugrăveşte P. Sf. Sa icoana iubiţilor şi vrednicilor săi înaintaşi, trecuţi la cele veşnice. Intâia amintire din copilărie se leagă de înmormântarea bunicei după mamă. Se înfăţişează jertfele bunicului şi bunicei după tată. Urmează apoi închinarea pioasă memoriei mamei bune şi tatălui iubit, fost învăţător în Comana de sus, adormiţi în Domnul cu cinste, făcându-şi datoria de a creşte cinci fii în viaţă, din nouă şi slugind cu devotament binelui obştesc.

SCRISORI CREŞTINEŞTI de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*, episcopul Aradului, Pag. 70. Preţul Lei 15.

Sunt 26 scrisori, adresate unor intelectuali, cari dețin ori au deținut, situații oficiale în viața publică. E o încercare a unei noui metode de evanghelizare prin scrisori, la diferite prilejuri și din felurite îndemnuri, scrise „cu conștiința celui ce are o misiune de îndeplinit".

EUHARISTIA ȘI PROBLEMELE SOCIALE ALE SOCIETĂȚII MODERNE, de protopresbiterul *Serghie Bulgacov*, trad. de arhiereul vicar *Tit Simedrea*, în „Biblioteca Creștinului Ortodox", Nr. 114—115. Prețul Lei 5.

O conferință a marelui teolog rus, se înfățișează în traducerea clară a Prea Sfințitului Tit. Cu subtilitatea proprie autorului se analizează dogma euharistică, formulând teza: *Teologia euharistică trebue să servească drept temelie pentru sociologia creștină.* Razele de lumină ale Potirului euharistic pătrund întregul întunerec al vieții noastre; ...Liturghia — „cauza comună" — ar trebui transformată într'o liturghie slujită afară din templu, în viață. Aceasta alcătuește temelia culturii și a sociologiei creștine". Arhim. POLICARP

Pr. F. Codreanu: PORUNCA A CINCEA DUMNEZEEASCĂ. Arad 1933. Biblioteca creștinului ortodox Nr. 108—109. Pagini 65. Lei 4.

Părintele F. Codreanu este un recunoscut predicator și conferențiar al catedralei din Arad. Nota practică și totdeauna actuală a cuvântărilor și conferințelor Sf. Sale îi face cinste. Broșura pe care o prezentăm aci este o conferință în două serii (I Copii, iubiți-vă părinții! 34 p. II Părinți, iubiți-vă copiii p. 34—65), în care tălmăcește cu căldură și cu alese exemple din viața reală, porunca a cincea din decalog. Subiectul este unul dintre cele mai bune și mai actuale.

Punctul de sprijin dela care trebue să plece lucrarea de convertire în biserica noastră este familia. In vâltoarea tulbure a vremii, familia are misiunea să devie grădina, în care să se cultive, să crească și să rodească virtuțile evangheliei creștine. De aci începe renașterea morală a României.

Dintr'o familie cinstită cresc copii sănătoși. In schimb într'o casă în care copiii sunt crescuți de servitoare și doice, în timp ce părinții se țin de aventuri și lecturi imorale, sau cercetează cafenelele, cinematografele și alte locuri de stricăciune morală, — atmosfera creșterii lor pe care o respiră zilnic este otrăvită. In astfel de cazuri, din nenorocire astăzi prea număroase, copiii sunt candidați la nefericire dela început.

În fața prăpastiei care stă deschisă înaintea noastră ca o gură de iad gata să ne înghită, trebue să ne trezim. Să ne reculegem înainte de a mai face și pasul care ne aduce prăbușirea. Exemplul cel bun înainte de toate trebue să fie dat de părinți. Ei trebue să-și

întoarcă inimile spre copii şi să-şi refacă cinstea casei şi a familiei.

Părinţii noştri nu se lăudau ca noi cu atâta spoială de civilizaţie. Dar făceau altceva mai de valoare: ţineau cu sfinţenie la numele bun al casei. Familia lor era creştină. Ei practicau religia şi morala. Atmosfera de rugăciune şi curăţenie din biserică era dusă şi acasă. Aşa ne-au lăsat ei acele nemuritoare exemple de eroism religios şi patriotic, de cari este plină istoria noastră naţională.

Familia zidită pe temelii creştine este singurul remediu împotriva relelor şi a corupţiei în care am căzut. Viaţa socială, morală şi naţională se va îmbunătăţi numai prin viaţa familiară. Marea răspundere cade pe umerii părinţilor întâi de toate.

Cum îşi împlinesc ei slujba de educatori ai copiilor lor şi ce fel de pilde le dau ei lor, ca să crească din ei oameni vrednici şi de omenie!...

Părinţilor! Intoarceţi-vă spre copiii voştri. Luaţi-i de mână, cum v'au luat şi pe voi părinţii voştri, şi îndreptaţi-vă cu ei în Dumineci şi sărbători spre biserică. Rugaţi-vă împreună şi ascultaţi împreună voia lui Dumnezeu, care aduce pace şi bucurie. Căci zice Scriptura şi pentru voi şi pentru vlăstarele voastre: „Copii, ascultaţi pe părinţii voştri întru Domnul, căci aşa este cu dreptate. Să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta — este cea dintâi poruncă însoţită de făgăduinţă: ca să fi fericit şi să trăieşti ani mulţi pe pământ. Şi voi, părinţilor, nu învăţaţi la mânie pe copiii voştri, ci creşteţi-i în mustrarea şi învăţătura Domnului“ (Efes. 6, $_{1-4}$).

In acest sens a fost alcătuită broşura părintelui F. Codreanu. Pentru cuprinsul ei preţios este de dorit să fie răspândită prin cât mai multe familii.

Pr. IL. V. FELEA

Pr. F. Codreanu: IOSIF, piesă în 3 acte pentru teatru religios. Arad 1934, p. 16. Lei 6.

Teatrul religios este un lucru rar prin parohiile noastre, deşi la sărbările naţionale şi culturale fie dela oraşe, fie dela sate, poate înlocui cu mai mult folos sufletesc teatrul profan. Lucrul este rar, mai ales din motivul că nu avem piese potrivite.

Păr. F. Codreanu ne vine în ajutor, publicând o bună piesă religioasă, alegându-şi de subiect şi prelucrând după textele biblice istoria biblică alui Iosif şi a fraţilor săi. Scrisă îngrijit, pe înţelesul tuturor şi întregită cu cântări religioase bisericeşti, piesa se recomandă singură, pentru a binevesti iubirea de frate şi purtarea de grije alui Dumnezeu.

Cu puţină osteneală, se poate juca de către tineretul din Societatea „Sf. Gheorghe“, sau chiar şi de către elevii şcolilor primare.

IL. V. F.

Preot Teodor Ciuruş: PILDE DE MÂNTUIRE, 20 de predici poporale la sărbătorile Născătoarei de Dumnezeu şi ale Sfinţilor. Cluj 1934. Pag. 140. Lei 60.

Apariţia oricărei colecţii de predici este un semn de bucurie pentru toţi preoţii, de o parte fiindcă îmbogăţeşte literatura predicatorială, iar de alta fiindcă arată tot mai multe dovezi de muncitori, cari cultivă ogorul vestirii evangheliei mântuitoare. Astăzi predica face parte intregrală din serviciile divine ale bisericii. Nu se mai poate trece cu vederea. Dela fiecare preot se pretinde să fie păstor *şi predicator.* Turma nu se doreşte să fie numai păstorită, ci şi luminată şi încălzită prin puterea cuvântului rostit.

Dintr'o astfel de necesitate au izvorât predicile părintelui Ciuruş din Rusul-Bârgăului, care a înţeles deplin glasul vremii, ocupându-se temeinic în parohie cu lucrul anevoios al predicei. Căci nu-i uşor să predici. Literatura predicatorială nu scuteşte pe nici un preot dela efort, la alcătuirea unei predici.

Predica este ca hrana. Ca să devină un aliment şi o putere pentru trup, trebue asimilată. Predicile predicatorilor la fel trebuesc asimilate, trecute în sânge şi reflectate prin prisma sufletului individual, pentru a da spiritului forţă cuceritoare. Fiecare predică este o operă personală, care izvoreşte din sufletul predicatorului. Nu există predici cari se pot folosi de-a-gata. O predică este expresia unui suflet, se creiază prin suflet şi se exprimă *cu suflet.* Altfel nu are nici un efect.

Predicile păr. Teodor au o îndoită valoare: apar într'un timp de secetă duhovnicească şi izvorăsc din dragoste şi pricepere, deşi „nu sunt scrise după autori celebri, — neavând la sate afară de Sf, Scriptură şi câteva cărţi de predici, decât dorul fierbinte de-a predica şi necazurile vieţii", — după cum se spovedeşte autorul în prefaţă (p. 6). Scrise în grai popular, limpede şi curgător, au un cuprins care te ispiteşte să le citeşti cu drag. Viaţa şi virtuţile sfinţilor sunt arătate pe scurt şi urmate de exemple alese şi îndemnuri potrivite. Lucrate după teoria şi tehnica unor predici bune, sunt plăcute la citit şi uşor de asimilat şi pentru preoţi şi pentru popor.

Încât, munca idealistă a părintelui Teodor este încununată cu cinste şi vrednică de recunoştinţă. Pr. IL. V. FELEA

*

Pr. Iosif Trifa: TÂLCUIREA EVANGHELIILOR. Cartea I, 18 Lei, cartea II, 16 Lei. Edit. libr. „Oastea Domnului", Sibiu 1934.

Printele Iosif Trifa sufere şi lucrează, lucrează şi sufere, dar toate le face pentru Domnul. (Romani XIV, 8). El se pare că trăieşte prin suferinţă, din suferinţă. Şi o, cât de preţioasă este roada acestei suferinţi!

Opera religioasă a păr. I. Trifa e destul de cunoscută. Nu mai stăruiesc acum asupra ei. Totuşi, pot spune că noi suntem prea aproape de această operă ca s'o putem vedea bine, şi suntem prea

contimporani ca să putem fi obiectivi în judecarea ei. Insă istoricul de mâne, aplecându-se asupra zilelor de acum, va tresări dând cu ochii de-o faptă mare ţesută cu aurul unei jertfe de sine. Şi fără să-şi dea seama va scrie un mare capitol de istorie bisericească şi culturală.

Acum eu voi aminti, aici, doar despre ultimele cărţi scrise de păr. Trifa în sanatoriul dela Geoagiu. Anume Cartea I şi Cartea II din tâlcuirea Evangheliilor din Duminecile de peste an. Cărţile acestea ies în continuare şi vor forma un tot întreg. Cele două de până acum cuprind Evangheliile din Duminecile dela Anul nou până la Dumineca a 6-a după Rusalii.

Şi în aceste tâlcuiri se vede marea putere pe care o are păr. Trifa în a coborî cuvântul Domnului din carte în viaţa de toate zilele. E darul cu care Sfinţia Sa şi-a întocmit foile pentru popor şi toate scrierile de până acum. Suflă şi aici „vântul cel ceresc" al Duhului Sfânt; vântul acela care răcoreşte sufletele celor de sub steagurile „Oastei Domnului" şi pe urma căruia a răsărit la noi o „ţărănime nouă", cum zice păr. Arhim. Scriban despre „Oastea Domnului" şi lucrarea ei minunată.

Tâlcuirea păr. Trifa are, pe lângă alte, fericita inovaţie de a da după fiecare Evanghelie tâlcuită şi câteva istorioare potrivite.

NICOLAE VONICA

Arhim. Efrem Enăcescu: PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA MONAHISMULUI CREŞTIN (după diferiţi autori), partea I, R.-Vâlcea, 1933, VIII 222 pag. 50 Lei.

Exarhul sf. mănăstiri şi schituri din Oltenia, P. Cuv. Sa Arhim. E. Enăcescu a constatat „că multe din neajunsurile de care sufăr monahii şi mănăstirile noastre se datoresc mai ales neînţelegerii îndeajuns a monahismului şi a rostului lui în Biserică" (Prefaţă). De aceea îndemnat şi de P. S. Vartolomei al Râmnicului şi mânat de dorinţa de a vedea o reînviere a monahismului românesc, P. Cuv. Efrem Enăcescu ne-a dat o frumoasă expunere istorică asupra adevăratului rost al monahismului. Cartea a fost scrisă deci pentru a deştepta interesul monahilor şi al celorlalţi cititori, cari au la suflet grija de viaţă sufletească a Românilor, în scopul imediat de a se întemeia spitale şi aziluri de binefacere de întărire a monahilor bătrâni şi bolnavi. Sau, cum spunea P. S. Vartolomei într'un discurs ţinut în şedinţa marelui Sobor al stareţilor din Oltenia în 7 Dec. 1927, să se redeştepte vechea slavă a monahismului, care să întreţină aziluri, ateliere de tot felul pentru ceice nu s'ar putea întreţine altfel, apoi spitale şi orfelinate pentru copiii săraci şi găsiţi şi în sfârşit, să se intreprindă un viu misionarism social, îndeosebi la sate (pag. 198—9).

Cartea se împarte în mai multe capitole, cari tratează în genere despre origina şi desvoltarea monahismului creştin sub toate

formele dela început şi până în zilele noastre. Ascetism, anahoretism şi chenobitism, acestea au fost formele pe care le-a urmat monahismul în deosebi în Răsărit. Organizaţia vieţii de obşte dată de Pahomie cel mare, apoi de Vasile cel Mare, în urmă cea a lui Teodor Studitul şi cea idioritmică din Atos sunt descrise pe larg. In deosebi regula monastică a sf. Vasile este foarte bine înfăţişată prin spicuirile luate din clasica scriere: „Renunţarea la lume şi perfecţiunea spirituală" a acestui sf. Părinte. Se simte însă un gol, când nu vorbeşte deloc despre rugăciunea mintală şi contemplaţie, atât de mult adâncite în isihasm şi în mişcarea paisiană (aceasta din urmă atât de bine descrisă de S. Cetfericof, trad. Nicodem, Neamţu, 1933). Asta despre monahismul răsăritean.

Despre cel apusean P. Cuv. Sa vorbeşte iarăş destul de puţin şi mai ales nu scoate specificul acestuia prin o paralelă cu cel răsăritean. Nu accentuiază laturea prea lumească şi de multe ori nepotrivită ţintei monahale, lature atât de mult adâncită în multe orduri apusene.

Sigur, lucrarea nu vrea să fie o operă critică, ci este o compilaţie frumos culeasă din cei vre-o 20 autori puşi în fruntea ei. Scopul ei fiind popularizarea idealului monahal, reuşita ei este asigurată. Aceasta o dovedeşte şi forma frumoasă în care e scrisă şi care te face s'o ceteşti. TEODOR BODOGAIE

Dr. Gh. Ciuhandu: Dr. GIORGIU POPA, un om de şcoală şi de cultură 1841—97. Biblioteca Ateneului popular, Arad. Nr. 3, 1934. Pagini 134. Lei 100. Editura autorului.

Pr. Dr. Gh. Ciuhandu este o persoană bine cunoscută cititorilor revistei noastre. Este cunoscut atât prin munca ce o desfăşoară în cadrele Asociaţiei clerului, cât şi din numeroasele sale lucrări, publicate până acuma. Luptător entuziast pentru apărarea drepturilor clerului şi muncitor harnic şi priceput în ogorul scrisului românesc. Imbogăţeşte, în fiecare an, cu lucrări de valoare, literatura teologică. Cercetează cu râvnă pasionată documentele acoperite de praf şi îngălbenite de vreme şi din slova lor bătrână zugrăveşte cu măestrie biografia eroilor trecutului nostru ortodox, cultural şi naţional. Prin munca sa scriitorească face lumină asupra persoanelor şi evenimentelor din trecutul unui popor, care prin luptă dârză a ajuns la libertatea de astăzi.

Lucrarea cea mai nouă a Pr. Dr. Gh. Ciuhandu este o largă şi frumoasă biografie a lui Dr. G. Popa. In fruntea acestei lucrări stă ca o podoabă de mare preţ prefaţa P. S. S. episcopului Roman Ciorogariu. Atât P. S. Sa, cât şi autorul, exprimă admiraţiune faţă de cel „care li-a fost înaintemergător la masa de referent şcolar al Consistoriului din Arad şi la brazda condeiului", faţă de Giorgiu Popa. Autorul arată originea, educaţia şi instrucţia aleasă pe care a primit-o G. Popa. In capitole speciale arată apoi autorul activitatea ziaristică, culturală-şcolară şi naţională a lui G. Popa precum şi con-

cepţia despre Dumnezeu, religie, Biserică, om, viaţă, ortodoxie, românism etc. a aceluia care a fost referent cultural la Consistorul din Arad.

Din tot ceeace spune Pr. Dr. Gh. Ciuhandu, precum şi din ceeace autorul a cules din scrisul şi mărturisirile altora despre G. Popa, reese că dispărutul a fost o personalitate reprezentativă în lupta şi trecutul nostru ortodox şi naţional. A fost o inteligenţă, o putere de muncă şi mai presus de toate un caracter înzestrat cu daruri şi virtuţi, cari merită să fie cunoscute de toţi. Pr. Dr. Gh. Ciuhandu ostenind în alcătuirea acestei lucrări a făcut lucrul cel bun, arătând o superioară recunoştinţă faţă de înaintemergătorul său şi dragostea de a ne face cunoscuţi eroii neamului nostru. Pr. S. CÂNDEA

Pr. *A. C. Cosma*: DUMNEZEU ÎN LUMEA FLORILOR. Tipografia George Jorică. Galaţi, 1933. Pg. 23.

Această cărticică este un frumos imn pe care unul dintre harnicii colaboratori ai revistei noastre îl aduce lui Dumnezeu pentru una din minunatele sale creaţii: florile. Pe Dumnezeu îl vedem pretutindeni în largul necuprinsei firi. Il putem intui atât de viu în natură. Ori încotro te-ai învârti în natură, minunile creaţiunii îţi vorbesc de Dumnezeu. In toate părţile e cer, sunt flori şi Dumnezeu. Florile sunt opera grăitoare a lui Dumnezeu. Fiecare floare este ca o filă scrisă de Dumnezeu cu alfabetul creaţiunii Sale. Florile sunt aşternutul nevinovat al tronului dumnezeesc. Floarea albă este icoana neprihănirii. Floarea albastră este culoarea contemplării şi a înţelepciunii duhovniceşti. Floarea roză este simbolul binefacerii şi al dragostei deaproapelui. Floarea galbenă este simbolul înfrânării şi al ostenirii. Distrugerea florilor înseamnă distrugerea primăverii morale din tine. Ca florile să fie haina sufletului nostru de curată. Să ne păstrăm tinereţea sufletului, căci tinereţea trupului este ca iarba şi gloria omenească ca floarea ierbii.

Recomandăm cetirea acestei cărticele tuturor sufletelor idealiste şi creştine. Astăzi când redresarea morală este chestiune de o palpitantă actualitate în societatea noastră, citirea cărţilor de elevare spirituală se impune. V. S.

CRONICĂ

CONGRESUL ASOCIAŢIEI CLERULUI ORTODOX. In zilele de 12 şi 13 Iunie a. c. a avut loc la Bucureşti congresul Asociaţiei Clerului ortodox, la care au participat, în număr foarte inegal, preoţi din toate părţile ţării. Congresul a fost onorat de astădată şi cu prezenţa câtorva membrii ai episcopatului (I. P. S. Sa Gurie, mitropolitul Basarabiei şi PP. SS. LL. Vartolomeu, episcopul Râmnicului, Ghenadie, episcopul Buzăului, Grigorie, episcopul Aradului, Dionisie, episcopul Ismailului şi Grigorie, vicarul Mitropoliei Moldovei).

Scrisori de binecuvântare pentru congres au trimis: I. P. S. Patriarh Miron, II. PP. SS. Mitropoliţi Nicolae al Ardealului şi Nectarie al Bucovinei şi PP. SS. Episcopi Lucian al Romanului şi Nifon al Huşilor.

Din partea Asociaţiei clerului „A. Şaguna" au participat ca delegaţi: Prot. V. Nistor, cons. arhiepiscopesc-Sibiu, Prot. I. Duma-Petroşani, Pr. I. Îmbroane, catehet-Timişoara şi Pr. I. Bânda, Roşia-Sibiu.

După obicinuita solemnitate a deschiderii congresului, în sala Ateneului popular Dichiu, Păr. V. Iordăchescu, profesor la Facultatea teologică din Chişinău şi-a desvoltat conferenţa-referat despre „Poziţia Bisericii ortodoxe în Statul român", iar Păr. Anton Anghelescu-Brăila şi-a citit referatul asupra subiectului: „Situaţia Bisericii ortodoxe faţă de celelalte culte".

Problema reorganizării Asociaţiei a stârnit vii discuţii. Pentru organizarea pe baze federative au fost: Asociaţia clerului „A. Şaguna" din Ardeal, Asociaţia clerului „Frăţia" din eparhia Argeşului, Societatea „Ajutorul" din Bucureşti etc. Fără să fi fost pus la vot — de altfel congresul nu era un congres alcătuit din delegaţi ai tuturor eparhiilor, în stare să voteze deci un Regulament — noul „Regulament desvoltător" a fost declarat primit.

Păr. I. Bânda a citit, în numele delegaţiei din care făcea parte o declaraţie, după care „Asociaţia clerului „A. Şaguna" nu înţelege să intre în Asociaţia generală decât pe bază federativă.

La sfârşitul congresului se votează o moţiune care cuprinde doleanţele Bisericii ortodoxe şi ale slujitorilor ei — minus revendicările centrelor eparhiale, ale protopopilor şi ale altor feţe bisericeşti „oficializate", după cum ar zice părintele Al. N. Const.

CONGRESUL PROFESORILOR DE RELIGIE s'a ţinut la Mănăstirea Dealului. în zilele de 19—21 Iunie 1934, găzduit fiind cu o

creştinească dragoste de Liceul militar „N. Filipescu" de-acolo. Congresul a fost prezidat de I. P. S. Patriarh Miron.

Desbaterile, ţinute la un înalt nivel ştienţific, s'au desfăşurat într'o atmosferă de caldă dragoste colegială şi de admirabilă înţelegere a marilor rosturi morale şi naţionale ale învăţământului religios.

Discuţiile la cari au participat cateheţi din toate părţile ţării, s'au cristalizat în următoarea *moţiune :*

Invăţământul religios să fie introdus în toate şcolile secundare, profesionale şi comerciale de orice grad şi de orice categorie, din întreaga ţară, prevăzându-se câte două ore săptămânal pentru fiecare clasă.

Având în vedere dispoziţiunile luate de autorităţile în drept, cu privire la educaţia preregimentară şi naţională a tineretului, clerul şi Biserica îşi oferă serviciile lor reale şi devotate pentruca educaţia fizică şi naţională să fie întregită de cea spirituală.

In şcolile normale, aşa numitele ore de educaţie, care se predau după programa analitică actuală, în toate clasele superioare, să fie trecute în noua programă analitică ca ore regulate, pentruca şi aceste şcoli să aibă două ore efective, obligatorii, săptămânal.

Ministerul instrucţiunii este rugat să sprijine efectiv revistele de educaţie religios-morală pentru tineret, existente: „Tinerimea creştină" şi „Dumineca ortodoxă", spre a apare săptămânal şi pe preţ de popularizare printre elevi.

Statutele asociaţiei „Tinerimea creştină" alcătuite de profesorii de religie din Capitală şi aprobate de I. P. S. Patriarh şi de congres să servească drept normă de conducere pentru toate asociaţiile pentru tineretul creştin ortodox. (In Ardeal avem Societatea „Sf. Gheorghe" N. R.).

Sfântul Sinod este rugat să grăbească tipărirea Sfintei Scripturi *cu trimiteri.*

Institutul biblic este rugat să publice imediat o „Mică biblie", frumos executată şi cu preţ redus, spre a fi pusă în special la îndemâna elevilor.

Să se tipărească sf. liturghie pe o singură melodie, tradiţională, uşoară, spre a fi învăţată de toţi elevii şcoalelor secundare.

Să se tipărească o antologie de cântări religioase şi de colinde naţionale, care să fie obligatorie în toate şcolile secundare.

Să se ceară autorităţilor în drept să interzică orice serbări şcolare, excursii sau orice alte producţii cari ar putea să împiedece pe elevi de a veni la sf. liturghie Dumineca şi în zilele de sărbători.

Să se ceară abrogarea art. 44 şi 43 din legea regimului cultelor, care legiferează ateismul.

NECULCE

NOTE ŞI INFORMAŢII

ÎNALT Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului şi-a pus în cumpănă încă odată înalta Sa autoritate morală, neadormita Sa grijă şi calda Sa dragoste pentru Biserica în slujba căreia stă şi pentru dreptatea clerului pe care-l îndrumează cu atâta înţelepciune.

Datorită energicei şi stăruitoarei intervenţii a Înalt Prea Sfinţiei Sale, în bugetul viitor al statului se va repara o mare parte din nedreptăţile cu cari a fost lovită Biserica neamului în timpul din urmă.

Iată reparaţiile ce se vor face, după declaraţia dlui ministru A. Lapedatu, făcută în şedinţa din 24 Iunie a. c. a Senatului:

1. În actualul buget vor fi trecute global 30 milioane Lei pentru întregirea salariilor clerului, reduse prin aplicarea celor 2 curbe, dela 1 Noemvrie sau dela 1 Octomvrie pentru a se repara nedreptatea ce s'a făcut clerului prin aplicarea celor două curbe speciale.

2. Vor fi luate sumele necesare pentru acordarea termenelor de gradaţii cuvenite preoţilor cu începere dela 1 Octomvrie a. c.

3. Un fond global de 2 milioane şi jum. pentru plata cântăreţilor bisericeşti funcţionând neîntrerupt dinainte de 1916 şi acelor ce vor fi fost admişi la examenul special, cu începere dela 1 Octomvrie a. c.

4. Fond pentru înfiinţarea a 100 parohii nouă în Biserica ortodoxă.

5. Fond pentru plata preoţilor ce se vor numi în parohiile vacante tot dela 1 Oct. a. c.

6. Fond pentru plata diurnei la încă 72 protopopi în Biserica ortodoxă, începând dela 1 Octomvrie a. c.

7. Fond de 1 milion pentru ajutorarea bisericilor din Săcuime şi Munţii Apuseni.

8. Fond de 1 milion pentru ajutorarea zidirilor de biserici şi case parohiale.

9. Fond pentru plata diurnelor membrilor consistoriilor mitropolitane şi eparhiale.

10. Fond pentru lucrarea de inventariere a averilor şi veniturilor bisericeşti, şi

11. Fond pentru instituirea unui episcop ortodox în America şi pentru un preot la Ierusalim.

Intreaga Biserică-i este recunoscătoare Inaltului ierarh pentru toată părinteasca stăruinţă ce-a pus-o în această mare cauză dreaptă. Şi, de sigur, îi mulţumeşte şi guvernului Ţării pentru înţelegerea ce-a dovedit-o acestei cauze pe care ultimele cârmuiri au tratat-o cu o frivolitate fără pereche.

N. C.

PRIETINUL meu Alecu iar s'a supărat. Şi încă rău. (Sf. Sa nu scrie decât când e supărat; şi scrie des). Urmele recentei sale supărări le-am văzut în numărul 11 (1934) al „Viitorului" bisericesc.

Scriind despre problema organizării Asociaţiei clerului, problemă desbătută şi în ultimul congres al acestei Asociaţii, părintele Al. N. Const. se agaţă din nou de conducătorii Asociaţiei „A. Şaguna" din Mitropolia Ardealului, din... vina cărora clerul de dincoace de Carpaţi n'a intrat încă sub căciula centralistă a Asociaţiei mai mult sau mai puţin generale.

Pentru care pricină Sf. Sa... denunţă pe aceşti conducători ca pe nişte „oficializaţi" (deci: în solda vlădicilor, cari — vorba lui Caragiale — sug sângele poporului...) şi le strigă (cine l-a autorizat?) să plece din fruntea preoţimii din Ardeal, care şi-aşa se va înscrie în Asociaţia mai mult sau mai puţin generală, singura care... etc. etc. Fireşte, Părintele Alecu, nu-şi dă seama, cât e de... comic în această postură de super-arbitru al preoţimii ortodoxe din România-Mare.

Mai departe, în treacăt Sf. Sa nu-şi poate explica absenţa mea dela ultimul congres preoţesc ţinut la Bucureşti, decât presupunând că — afectat oarecum de disgraţioasele insinuări cu cari m'a cinstit prieteneşte şi la cari eu i-am răspuns cu seninătatea cuvenită — aş fi demisionat din demnitatea de secretar general al Asociaţiei clerului „A. Şaguna".

Regret, dar trebue să-i produc prietinului Alecu o amară desiluzie: N'am demisionat — şi nici nu-i las măcar speranţa unei apropiate demisii. Insinuările Sf. Sale nu m'au afectat de loc. I-am răspuns la ele numai fiindcă-mi ofereau prilejul unor precizări de interes obştesc. Pe de altă parte, făcând acest lucru m'am distrat admirabil. N. C.

SOCIETATEA biblică britanică pentru răspândirea Cuvântului lui Dumnezeu în Anglia şi străinătate şi-a încheiat *definitiv* socotelile pe anul trecut. A distribuit în 1933, 10.933.700 exemplare din Sfânta Scriptură. Dela întemeierea ei (1804) până astăzi a împrăştiat în lume, pe preţuri extrem de convenabile, peste 453.000.000 de Biblii sau părţi din Biblie. Adăugaţi la acest număr uriaş celelalte mii de exemplare pe cari le împart alte edituri. E cazul să ne întrebăm, ce carte făurită de-o minte omenească s'a apropiat vreodată de acest splendid şi impresionant tiraj? Eu unul văd şi în această statornică sete cu care se svântă an de an atâtea mii de exemplare din Sf. Scriptură, un argument, că ea e cheia pe care Dumnezeu a pus-o la îndemâna neamului omenesc ca să deslege tainele lumii şi cărările vieţii. Sovietele şi cei fără Dumnezeu pot să plesnească de necaz. Noi? Să ne bucurăm cu sfântă bucurie. GR. T. M.

DELA moartea ultimului patriarh al Antiohiei cu reşedinţa în Damasc, Biserica ortodoxă din S i r i a e frământată de oarecari lupte intestine, cari au împărţit pe credincioşi şi pe

păstori în două tabere. Scaunul patriarhal din Damasc e ocupat acum de Sanctitatea Sa Patriarhul Alexandros, fost episcop de Tripolis. O bună parte dintre episcopi, în frunte cu P. S. Meletios al Zatachiei, contestă validitatea alegerii şi nu vreau să recunoască pe Patriarhul Alexandros. Pricina, deci, pare a fi, ca şi la Ierusalim unde de-atâta vreme sunt frământări între greci şi arabii ortodocşi pentru alegerea urmaşului sfântului patriarh adormit Damianos, legile anacronice făurite de străini, după cari se conduc încă bisericile Orientului. Nemulţumiţii din Biserica Antiohiei, se gândesc de câtăva vreme, să se unească cu Biserica Anglicană. In acest scop s'au dus tratative între P. S. Meletios şi episcopul anglican din Ierusalim. La Beyrouth, în cercurile oficiale franceze, acest proiect a stârnit mare nelinişte. Sunt catolici doar. Şi pentru un papistaş, verbul „a (se) uni" şi substantivul „unire", e închiriat de Roma. Uzul (?) consfinţeşte doar această împerechere de cuvinte: „unire" cu „Roma". Gramatica şi realitatea, recunoaşte şi suportă şi alte formule asemănătoare. Intr'adevăr, jurnalul La Syrie întreba nu demult, de ce nu se face această unire cu Roma? P. S. Meletios răspunse că reprezentanţii bisericii anglicane au făgăduit să respecte credinţa şi cultul ortodox, cerând un singur lucru: Arhiepiscopul de Canterbury, primatul Angliei, să fie considerat şeful suprem al Patriarhatului de Antiohia. Cercurile anglicane văd în această presupusă unire un nou pas spre ecumenismul creştin. Catolicii sunt blazaţi, ca după „scăparea" din mână a unei „afaceri" ce-i doare, până a nu se fi consumat încă chestiunea, tot atât cât cumpărarea de către Anglicani a Codicelui Sinaitic. Noi, ortodocşii? Avem dreptul să fim îndureraţi, fireşte şi... se pare că n'am prea avea. Frământările dela Ierusalim pentru complectarea vacanţei patriarhale luând sfârşit în urma acordului intervenit între conducerea politică şi locotenenţa patriarhală, se vorbeşte de-o oarecare mişcare printre titularii actuali ai scaunelor patriarhale, care mişcare se crede că va aduce liniştea atât de necesară Bisericii din Patriarhatul Antiohiei. O dorim din tot sufletul nostru de români şi ortodocşi.

GR. T. M.

URMĂRIM cu atenţiune desfăşurarea stărilor din Rusia. Uneori cu îngrijorare, totdeauna cu convingerea că dacă nu se va cuminţi, colosul cu picioarele de lut se va prăbuşi odată cu sgomot mare. Minţi cu autoritate spun că va putea totuşi să se menţină, dacă înlăturând zgura încercărilor nereuşite de până acum, comunismul din Rusia va înţelege că e cazul să se transforme radical şi să evolueze spre un fel de fariseism. Celece urmează, vor fi oare un semn că şi conducătorii bolşevici cred la fel? Că au început să-şi revizuiască metodele de lucru şi convingerile perimate în cari străduiesc cu sălbatică perseverenţă de un deceniu şi jumătate?

Şeful Comsomolului, (tineretul comunist) Kosiakoff, a făcut de curând nişte declaraţii extrem de

interesante. Cu atât mai interesante, cu cât acum, pentru întâia oară, el vorbeşte unui ziar străin. Iată ce spune şeful junimii sovietice: „Noi suntem împotriva promiscuităţii în relaţiile dintre sexe şi împotriva avorturilor cari nu se justifică prin nimic serios. Suntem pentru căsătorii serioase şi durabile şi pentru întemeierea de familii numeroase. Dorim o generaţie nouă, sănătoasă trupeşte şi moraliceşte. Cunosc prea bine „gogoşile" cari fac ocolul lumii capitaliste pe socoteala noastră: amorul liber, căsătorii de-o săptămână şi celelalte. Este adevărat că dislocările sociale produse de perioada revoluţionară au avut drept urmare ivirea a tot felul de teorii şi acte extremiste în primii ani. Acestea însă nu erau interpretele idealului comunist. Ele aveau un caracter anarhic şi n'au avut influenţă asupra mulţimii. Băieţii şi fetele noastre doresc să devină generaţia cea mai instruită pe care lumea a cunoscut-o vreodată. Ordinea noastră socială le oferă toate posibilităţile, în scopul acesta. Trebue dar să ne disciplinăm şi să organizăm viaţa noastră personală punând-o în serviciul camarazilor noştri".

Acest Kosiakoff pare a fi un jidan. Din felul cum vorbeşte. Care poate să-l coste Siberia, dacă Stalin va încreţi fruntea, în cazul că n'a făcut aceste declaraţii cu ştirea lui. In orice caz, e vorba dar de un nou cod de conduită pe care şi l-ar fi dat noua generaţie comunistă, un cod, cu totul străin de cel al lumii bolşevice mai vechi. Să-i credem? Minciuna prea e obicinuită în lumea de care vorbim. O nouă generaţie sănătoasă moraliceşte, în Rusia, e de nădăjduit numai dându-i-se înapoi Dumnezeul creştin care i-a fost sechestrat de urgie.

GR. T. M.